

GÖTEBORGS UNIVERSITET
PSYKOLOGISKA INSTITUTIONEN

**Berättelsestrategier - ett sätt att förstå unga män som har
begått sexuella övergrepp som tonåringar**

Elin Almestrand och Ida Larsson

Examensarbete 30 poäng
Psykologprogrammet
Vårterminen 2015

Handledare: Inga Tidefors
Sara Ingevaldson

Berättelsestrategier - ett sätt att förstå unga män som har begått sexuella övergrepp som tonåringar

Elin Almestrand och Ida Larsson

Sammanfattning. Syftet med föreliggande studie var att med en tematisk analysmetod försöka förstå elva unga män som hade begått sexuella övergrepp som tonåringar utifrån sättet de berättade om sig själva och utifrån vilka berättelsestrategier de använde sig av. Det konkreta och innehållsfattiga berättandet var framträdande, och fokus tycktes vara på den egna personen. Berättelserna återspeglade svårigheter att tänka om egna och andras mentala tillstånd. En uppväxtmiljö präglad av försummelse och omvårdnadspersoners bristande spegling av barnet kan ha försvårat de unga männens utveckling av ett språk med representationer för mentala tillstånd. Svårigheter att reflektera kan ses som en bristande förmåga att mentalisera eller som en anpassningsstrategi där individen låter bli att reflektera som ett sätt att distansera sig från traumatiska upplevelser.

Det finns sparsamt med forskning om unga män som under tonåren identifierades som förövare av sexuella övergrepp. I detta arbete har vi valt att fokusera just denna grupp, och mer specifikt vilka strategier som de använder sig av när de berättar om sig själva och sin tillvaro. Vi har valt att använda oss av begreppet ”berättelsestrategier” för att betona att vi inte syftar till att göra en deskriptiv återgivning av deltagarnas upplevelser, utan att vi i större utsträckning tolkar sättet som de unga männen berättar om sig själva och sina liv. Begreppet inbegriper både de strategier som antas vara grundade i medvetna intentioner, men också strategier och förhållningssätt som i högre grad är omedvetna.

Under de senaste åren har omkring 15 000-20 000 sexualbrott anmälts mot barn och vuxna i Sverige varje år (BRÅ, 2012; BRÅ, 2014). En majoritet av alla sexualbrott begås av vuxna män. Tonåringar står dock för omkring en femtedel av alla sexuella övergrepp och för omkring hälften av de sexuella övergrepp som begås mot barn (Barbaree & Marshall, 2006). Socialstyrelsen (2013) räknar upp ett flertal olika handlingar som ryms i begreppet sexuella övergrepp. Det kan exempelvis handla om blottning, att en vuxen ser på pornografisk film tillsammans med ett barn, smekningar eller att tvingas utföra onani antingen på sig själv eller på den andre. Vaginala, anala och orala övergrepp betecknas som den allvarligaste formen av sexuella övergrepp. I Sverige förväntas barn kunna ge samtycke till sexuellt umgänge vid 15 års ålder. Barn som är under 15 år får inte ha sexuellt umgänge med varandra, likaså får en individ som är över 15 år inte ha sexuellt umgänge med någon som är under 15 år. ”Även sexuella händelser och ageranden som skenbart inte har ‘påtvingsats’ en ungdom kan vara sexuella övergrepp, eftersom det ständigt finns ett maktförhållande mellan barn och vuxna där den vuxna måste ta sitt ansvar” (Socialstyrelsen, 2013 ss. 35-36). Oavsett om barnet har varit utsatt för tvång eller inte så handlar det alltid om ett sexuellt övergrepp när en vuxen eller en tonåring får ett barn att tillfredsställa den vuxna individens eller tonåringens lust. Barnet kan inte förstå avsikten och är inte mogen för att kunna ge samtycke till en sådan handling (Nyman, Risberg & Svensson, 2001).

Barn som tidigt debuterar i sexuellt utagerande har under barndomen ofta varit utsatta för försummelse och olika traumatiska upplevelser (Nyman et al., 2001). Inte sällan har de erfarit fysiska och/eller sexuella övergrepp, emotionell distans och social isolering, men sådana missförhållanden är vanliga också hos unga individer som har dömts för andra kriminella handlingar än sexualbrott. Det kan ibland vara svårt att urskilja vilka bakgrundsfaktorer som leder till sexuell brottslighet och vilka som leder till annan brottslighet bland tonåringar (Nyman et al., 2001). En metastudie (Seto & Lumière, 2010) visade att de tonåringar som hade begått sexuella övergrepp generellt sett inte hade högre antisociala tendenser än andra ungdomar. Det som utmärkte tonåringarna som hade begått sexuella övergrepp var en uppväxt som präglats av sexuellt våld, sexuella övergrepp, annan form av misshandel eller försummelse. Också social isolering, tidig exponering för sex eller pornografi, avvikande sexuella intressen, ångest samt lågt självförtroende var framträdande hos dessa tonåringar (Seto & Lumière, 2010). Även om tonåringarna som begår sexuella övergrepp inte själva har blivit sexuellt utnyttjade som barn så präglas ofta deras uppväxtmiljö av vuxnas sexuella gränslöshet (Smith & Israel, 1987). Barn som tidigt blir exponerade för vuxensexualitet har svårt att förstå och integrera sådana intryck. För att reducera sin förvirring och ångest finns risken att de kan agera ut genom sexuella beteendeproblem (Johnson, 1996 refererad till i Nyman et al., 2001).

Tonåringar som har begått sexuella övergrepp har ofta svårt att etablera och upprätthålla meningsfulla positiva relationer med andra (Moriarty, Stough, Tidmarsh, Eger, & Dennison, 2001), och sådana intimitetssvårigheter antas vara nära förknippade med brister i anknytningen (Keogh, 2012). Hudson och Ward (2000) menar att drivkraften bakom de sexuella övergreppen handlar om ett behov av närhet i lika stor utsträckning som av ett sexuellt intresse. De menar att närhetsbrister och därmed behovet av närhet är ännu mer framträdande bland tonåringar och barn som begår sexuella övergrepp jämfört med vuxna som begår sexuella övergrepp.

Många kliniker och forskare framhåller betydelsen av att inte benämna tonåringar och barn som begår sexuella övergrepp som förövare. Att identifiera sig som förövare och få en identitet förknippad med övergrepps-beteenden kan få allvarliga konsekvenser för ett barn eller en ungdom som befinner sig i en ständigt pågående utveckling av självet och självkänslan. En benämning som förövare kan stigmatisera dessa barn och ungdomar och risken är att det blir till en självuppfyllande profetia (Tidefors, 2010). Mot bakgrund av detta kommer vi därför att använda oss av den något krångligare benämningen unga män som har begått sexuella övergrepp som tonåringar.

Anknytningsteori

För att förstå tonåringar som begår sexuella övergrepp utifrån hur deras uppväxtmiljö och tidigare psykosociala erfarenheter har sett ut kan anknytningsteori användas. Anknytningsteorin kan beskrivas som ett försök att förklara "...den process som vars resultat är ett psykologiskt 'band' mellan barnet och dess närmaste vårdare" (Broberg, Granqvist, Ivarsson & Risholm Mothander, 2006, s. 13). Detta band har betydelse för de inre mentala representationer, eller inre arbetsmodeller, som barnet utvecklar dels av sig själv, dels av viktiga andra men också av relationer mellan sig själv och andra. Anknytningen präglar barnet och kommer att spela en stor roll för hur barnet senare fungerar i nära känslomässiga relationer även som vuxen individ, till

exempel i en kärleksrelation till en partner. Både för det lilla barnet och för den vuxne individen är teman kring närhet, beskydd och omsorg likväl som självständighet, upptäckarglädje och egen förmåga mycket centrala (Broberg et al., 2006).

Inre arbetsmodeller. Inre arbetsmodeller kan beskrivas som mentala representationer av verkligheten, som vi skapar för att kunna göra världen begriplig. Dessa inre arbetsmodeller formas utifrån barnets erfarenheter av samspelet med omvårdnadspersonerna (Broberg et al. 2006). Barnets inre arbetsmodell av omvårdnadspersonen är sammanknuten med hur den inre arbetsmodellen av självet utvecklas. Huruvida barnet upplever sig vara accepterat av omvårdnadspersonen eller inte har betydelse för hur dess inre arbetsmodell av självet formas (Fonagy, 2001; Broberg et al. 2006). Likaså är den inre arbetsmodellen av betydelse för i vilken utsträckning barnet förväntar sig att omvårdnadspersonen är tillgänglig. Om barnet förväntar sig att omvårdnadspersonen kommer att vara avvisande utvecklar barnet en inre arbetsmodell av sig själv som inte värd att älska. De arbetsmodeller som barnet har för det egna självet och för omvårdnadspersonen ligger också till grund för den arbetsmodell som barnet skapar av relationer mellan sig själv och andra. De är således interaktiva och av betydelse för hur barnet kommer att uppfatta och relatera till andra människor (Fonagy, 2001).

Oberäknelighet, oförutsägbarhet och bristande spegling. Oberäknelighet och oförutsägbarhet i relationen mellan barnet och dess omvårdnadsperson utgör grunden för det desorganiserade anknytningsmönstret. Det barn som inte har en förutsägbar omvårdnadsperson som kan fungera som en trygg bas att utgå från i mötet med världen, tillika en säker hamn att återvända till när fara uppstår, får svårt att reglera sina känslor (Gerge, 2010). Om barnet har en omvårdnadsperson som missbrukar alkohol eller droger, begår övergrepp eller kränker barnet på något annat sätt, så kommer omvårdnadspersonen att te sig skrämmande för barnet och barnets anknytningssystem aktiveras. Barnet drivs då till att söka skydd hos den omvårdnadsperson som samtidigt orsakar den starka rädslan. Det innebär att omvårdnadspersonen förmedlar känslomässigt motstridiga budskap, vilket gör barnet förvirrat. Denna omvårdnadsperson kan inte hjälpa barnet att reglera sina starka känslor, och utan en egen förmåga att dämpa känslorna så blir de överväldigande (Gerge, 2010). Fonagy (2001) menar att anknytningen är till för att hjälpa barnet att successivt kunna använda sig av relationer i sin omgivning för att upptäcka och förstå sina egna och andras inre mentala tillstånd. Att kunna reflektera, det vill säga att kunna urskilja och tolka tankar, känslor och motiv är centralt såväl i det sociala samspelet som i skapandet av mening i tillvaron. Detta är grunden till det vi kallar mentalisering.

Mentalisering

Genom anknytningsrelationen och i samspelet med andra så utvecklar barnet förmågan till mentalisering. Det handlar i stora drag om att kunna se sig själv utifrån och andra inifrån, att ”tänka om tänkandet” för att ge mening åt egna och andras handlingar (Rydén & Wallroth, 2010; Fonagy, 2001). Mentalisering är ingen medfödd egenskap utan snarare en förmåga barnet måste tillägna sig. Det innebär att barnet successivt lär sig att andra människor, liksom barnet själv, styrs av inre känslor, tankar och intentioner. Denna kunskap gör att människors handlingar kan bli meningsfulla och förutsägbara (Fonagy & Target, 1997; Fonagy, 2001).

Fonagy och Target (1997) menar att anknytning och mentalisering är centrala för barnets självutveckling och reflektionsförmåga, och ibland likställs också mentaliseringsförmåga med reflektionsförmåga (Bouchard et al. 2008). Mentaliseringsförmågan utvecklas genom anknytningsrelationen och ju tryggare anknytningsrelationen är, desto bättre är förutsättningen för att barnets mentaliseringsförmåga utvecklas (Fonagy, 2001). En omvårdnadsperson som är känslig för barnets inre visar barnet att känslor kan fångas upp och tas om hand av någon utanför barnet själv. Genom att omvårdnadspersonen härbärgerar och ”håller” barnets upprördhet blir känslan mindre obehaglig och kan sedan ges tillbaka till barnet i en form som är möjlig för barnet att hantera. I samband med att barnets känslotillstånd speglas tillbaka till barnet kan hen börja utveckla förmågan att representera fysiska upplevelser som mentala föreställningar (Fonagy & Target, 1997; Wennerberg, 2013). Barnet är inte passivt utan i samspelet mellan barnet och omvårdnadspersonen upptäcker och tränas barnet i att det måste uttrycka sin känsla för att den andre ska förstå (Broberg et al., 2006).

Mentaliseringsutveckling. Utvecklingen av förmågan att mentalisera är för barnet en långsam process och genomgår flera stadier innan den är fullt utvecklad. Barnet upplever ursprungligen sitt medvetande som om den inre och yttre världen flyter samman, ett läge kallad *psykisk ekvivalens*. Barnet saknar då förmågan att skilja mellan inre fantasier och yttre verklighet (Rydén & Wallroth, 2010; Fonagy, 2001). Barnet kan föreställa sig att andra har intentioner som ligger bakom deras agerande, men har ännu inte förmågan att differentiera mellan egna och andras känslor och intentioner (Billström, 2012; Wennerberg, 2013). Nästa nivå betecknas *låtsasläge*, vilken utgör en utvecklingsmässigt högre nivå än psykisk ekvivalens. Låtsasläget kännetecknas av att den yttre verkligheten är helt avskild från den inre: barnet upprätthåller en stark gräns mellan fantasi och verklighet. Barnet har en förmåga att växla mellan dessa två men saknar ännu förmågan att kunna integrera dem. För att barnet ska kunna koppla samman sina inre upplevelser och fantasier till sig själv och sitt eget agerande så måste barnet speglas av en omvårdnadsperson som kan härbärgera och sätta ord på barnets upplevelser och agerande (Billström, 2012; Fonagy, 2001). Sammantaget utgör det grunden för den sista utvecklingsnivån som innebär ett *integrerat läge* där barnet har förmåga att utforska relationen mellan låtsasläget och verkligheten. Barnet kan då förstå att människor är mentala varelser som skapar sina egna tolkningar av verkligheten. Barnet förstår att känslor och tankar är något inre, även om det finns ett samband med det som finns utanför. Detta är förutsättningen för att barnet ska kunna uppleva sig själv som en sammanhängande person (Wennerberg, 2013; Fonagy, 2001).

Oförmögna omvårdnadspersoner och bristande mentalisering. Barn som har upplevt trauma eller försummelse, eller som växer upp med oförmögna omsorgspersoner utvecklar ofta en bristande förmåga att mentalisera och att tänka symboliskt (Fonagy, 2001). Det kan handla om omvårdnadspersoner som brister i speglingen av barnets inre eller som undviker barnets känslor helt. Barnet får då svårt att skapa en sammanhängande bild av sig själv och detta leder till förvrängningar i barnets representation av känslor och tankar (Fonagy, 2001; Rydén & Wallroth, 2010). Barn som växer upp i försummelse behöver ofta rikta sin uppmärksamhet mot den yttre världen och de fysiska och emotionella faror som finns där. Möjligheterna att vara uppmärksam på den inre världen blir därför begränsade när barnet måste skydda sig själv från överväldigande och smärtsamma känslor (Fonagy, 2001). Barnet kan därför växa upp med en rädsla för, och ibland en förnekelse av, både egna och andras inre

mentala tillstånd eftersom det som omvårdnadspersonen förmedlar är så obegripligt, skrämmande eller smärtsamt. Ett annat sätt för barnet att anpassa sig till en sådan bristfällig uppväxtmiljö kan vara att gå in i ett låtsasmodus, ett sätt att avskärma sig från verkligheten genom dissociation (Fonagy, 2001). Ytterligare en strategi för barnet kan vara att utveckla en överkänslighet för mentala tillstånd, så kallad hypermentaliserings. Det är barn som har ett behov av att genast kunna upptäcka farosignaler genom att gissa sig till vad de människor som finns runt barnet tänker och känner, och därmed försöker barnet att undkomma ytterligare trauman. Barnet blir expert på den andres inre, men det sker på bekostnad av en förståelse för de egna inre tillstånden vilket i sin tur avskärmar barnet från en genuin kontakt med andra människor (Fonagy, 2001). Mentaliseringsförmågan kan således hämmas hos barn som växer upp i försummelse. Det kan handla om en oförmåga till mentalisering som ett resultat av brister i omvårdnadspersonens härbärgerande av barnets känslor. Det kan också handla om att barnet som en anpassningsstrategi låter bli att mentalisera som ett försök att distansera sig själv från traumatiska händelser (Fonagy, 2001). Barnet får således en bristande förmåga till perspektivtagande och svårigheter att förstå varför andra människor agerar som de gör utifrån deras inre upplevelser. Detta skapar en stress och förvirring hos barnet. Barnet kan inte tillägna sig upplevelsen av att kunna kontrollera sina egna känslor och utvecklar inte förmågan till självreglering (Hansen, 2012; Bouchard et al. 2008; Gerge, 2013; Rydén & Wallroth, 2010; Tidefors, 2010). Behovet av att hitta andra sätt att härbärgera upplevelser blir starkt, vilket kan leda till självskadebeteende eller aggression riktad mot andra. Det begränsar barnet till ett instrumentellt sätt att använda känslor, snarare än ett kommunikativt och symboliskt användande (Fonagy, 2001).

Symbolisering

Utvecklingen av mentaliseringsförmågan är tätt knuten till förmågan att kunna symbolisera. Symbolisering utgör grunden för vår relation till världen utanför oss själva. Förutsättningen för att vi fullt ut ska kunna uppfatta, förstå och vara en del av verkligheten är att vi har en utvecklad symboliseringsförmåga (Laub, 2013). Symboliseringsförmågan utvecklas genom det verbala språket. Genom språket så kan affekter bli symboliskt representerade vilket gör det möjligt att tänka och känna i ny bemärkelse. Genom en förståelse för meningen bakom orden så lär sig barnet successivt att representera och kontrollera sina affektiva upplevelser (Havnesköld & Mothander, 2002; Bouchard et al., 2008) Symboliseringsförmågan är således nära kopplad till förmågan att kommunicera eftersom all kommunikation sker genom symboler. Den är också nära kopplad till vår inre kommunikation med oss själva (Laub, 2013). Förmågan att symbolisera är en förutsättning för att vi ska kunna förstå vårt inre och är därmed också viktig i relaterandet till andra. En avsaknad av symboliseringsförmåga gör att vi istället blir mer benägna att agera ut vår inre smärta på en annan individ (Schultz, 2008).

Theory of mind

Nära besläktat med mentalisering är begreppet "theory of mind". Begreppet myntades från början inom den kognitiva psykologin och kan utifrån den ursprungliga

definitionen sägas handla dels om förståelsen för att andra människor har ett eget medvetande, dels om förmågan att sätta sig in i hur andra människor tänker (Wennerberg, 2013). Det finns flera olika definitioner av "theory of mind", där vissa också inbegriper en känslomässig aspekt. Gränsen mellan "theory of mind" och mentalisering är flytande, men mentaliseringsbegreppet handlar i högre utsträckning än "theory of mind" om att kunna tänka om både sina *egna* mentala tillstånd likväl som om *andras* (Allen, Fonagy & Bateman, 2008). Keenan och Ward (2000) lyfter fram att vi tar för givet att människor agerar utifrån sina föreställningar, också om dessa föreställningar skulle vara "falsa". På grund av detta kan vi förklara den variation av beteenden hos människor som vi ser varje dag; beteenden som annars skulle vara svåra att ange orsaken till. Små barn, som ännu inte har tillägnat sig förmågan till "theory of mind", har ofta fel när det gäller hur de tror att andra människor kommer att bete sig eftersom de inte kan ta den andres föreställning i beräkning. När barnet blir äldre utvecklar barnet en förståelse för att andra människor har föreställningar som skiljer sig från de egna, och att både barnet själv och den andre agerar utifrån sina respektive föreställningar även om dessa inte stämmer överens med verkligheten (Keenan & Ward, 2000). Utvecklingen av "theory of mind" möjliggör för människor att förstå vikten av subjektivitet och individuella perspektiv.

Kognitiva förvrängningar

Wood och Riggs (2009) beskriver kognitiva förvrängningar, eller cognitive distortions, som det sätt på vilket individer som begår sexuella övergrepp uppfattar och uppmärksammar omgivningen, sättet de bearbetar information, samt hur de värderar konsekvenserna av sina ageranden. Abel (refererad till i Ward, 2009) använde ursprungligen begreppet som de uttalanden som individer som har begått sexuella övergrepp använder sig av för att bortförklara, tona ner eller rättfärdiga sina handlingar. Forskare inom området (Ward, 2009) föreslår att kognitiva förvrängningar hos individer som har begått sexuella övergrepp uppstår utifrån underliggande förvrängda föreställningar om dem själva, om deras offer och om världen. Hur dessa föreställningar har kunnat uppstå kan kopplas till barnets sätt att i sin kognitiva utveckling skaffa sig implicita teorier. Här menar forskning inom utvecklingspsykologin att barnet formar antaganden om det egna självet och om andra i världen, testar dessa antaganden och förkastar dem som misslyckas med att förutse andra människors beteenden (Ward, 2009). Detta går att relatera till "theory of mind"-förmågan. Personer med en trygg anknytning tycks ha en högre förmåga till "theory of mind". En bristande sådan förmåga kan därför vara en betydande faktor för utvecklingen av maladaptiva implicita teorier hos individer som begår sexuella övergrepp (Wood & Riggs, 2009). Med det menas att deras föreställningar om sig själva, andra och världen ofta är felaktiga. Otrygga anknytningsrelationer kan alltså bidra till utvecklingen av maladaptiva implicita teorier om sig själv, om andra och om världen och detta kan leda till kognitiva förvrängningar om romantiska relationer och om sex (Wood & Riggs, 2009). Wood och Riggs (2009) får i sin studie stöd för hypotesen om att män som har begått sexuella övergrepp mot barn i högre grad har kognitiva förvrängningar gällande sex mellan vuxna och barn jämfört med en icke-klinisk grupp. Studier om kognitiva förvrängningar hos individer som har begått sexuella övergrepp mot barn visar dock på motstridiga resultat och många av studierna har gjorts på vuxna män. Grabell och Knight (2009)

menar att kognitiva förvrängningar spelar en stor roll när det gäller att själv ha blivit utsatt för sexuella övergrepp och att senare begå sexuella övergrepp mot barn. Däremot har man hittills inte hittat några tecken på betydande kognitiva förvrängningar när man replikerat dessa studier på tonåringar som både själva har varit utsatta samt har utsatt andra barn för sexuella övergrepp (Grabel, & Knight, 2009).

Tidigare forskning om mentalisering och theory of mind hos de som begår sexuella övergrepp

Det finns hittills, så vitt vi vet, inga studier som har studerat förmågan till mentalisering hos tonåringar som har begått sexuella övergrepp. Mentaliseringsbegreppet är dock som tidigare nämnt nära besläktat med "theory of mind": båda begreppen beskriver processen att kunna förstå och förutsäga andra människors agerande genom att tillskriva mentala tillstånd till framförallt andra, men också till sig själv. Har individen svårigheter med detta blir det svårt att "navigera" i en social omgivning vilket kan relateras till en mängd olika interpersonella problem (Stålheim, Tidefors & Fahlke, 2014).

Forskningen kring vuxna individer som har begått sexuella övergrepp har främst intresserat sig för tre områden: kognitiva förvrängningar som möjliggör övergreppen, brister i empati, samt svårigheter att etablera och bevara intima relationer. Dessa tre områden kan gemensamt förklaras av en bristande förmåga att förstå och leva sig in i andras tankar, känslor och avsikter; vad man kan kalla för en bristande "theory of mind" (Keenan & Ward, 2000; Ward, Keenan & Hudson, 2000). Elsegood och Duff (2010) lyfte fram den stora spridningen i förmågan till "theory of mind" hos individer som hade begått sexuella övergrepp mot barn. Castellino, Bosco, Marshall, Marshall och Veglia (2011) kunde i sin studie påvisa att vuxna individer som hade begått sexuella övergrepp hade en likvärdig förmåga att "enbart" kunna tolka tankar och intentioner hos en annan individ jämfört med en icke-klinisk grupp. De som hade begått sexuella övergrepp hade däremot en lägre förmåga att tänka om att andra människor har egna föreställningar om världen som de agerar utifrån samt att andra i sin tur har sina egna antaganden om en tredje persons tankar och känslor. Castellino et al. (2011) menade således att individer som har begått sexuella övergrepp brast i förmågan att förstå och tillskriva sig själv och andra inre mentala tillstånd, vilket kunde leda till svårigheter att skilja egna tankar och önsknings från offrets. I studien argumenterade de för att de individer som hade begått sexuella övergrepp kunde tänka om andra utifrån sig själva, men att de hade svårare att tänka utifrån andras perspektiv.

Få studier har hittills gjorts i försök att studera vad som skiljer tonåringar som begår sexuella övergrepp från vuxna som begår sexuella övergrepp. Studier som har gjorts tyder dock på att tonåringar som begår sexuella övergrepp utgör en heterogen grupp (Worling 1995; Tidefors, 2010). Majoriteten av de som begår sexuella övergrepp som tonåringar fortsätter inte med att begå sexuella övergrepp som vuxna, och att begå sexuella övergrepp som vuxen förutsätter inte att individen har begått sexuella övergrepp under tonåren (Lucier & Blockland, 2014; Rich, 2006). Trots att ungdomar som begår sexuella övergrepp är en heterogen grupp, har studier visat att tonåringar som hade begått sexuella övergrepp ofta hade en uppväxtmiljö präglad av försummelse och/eller misshandel, vilket försämrar förmågan till mentalisering och leder till en högre grad av tillbakadragande och social ångest (Boyd, Hagan & Cho, 2000). Worling (1995)

visade också att tonåringar som hade begått sexuella övergrepp mot syskon i större utsträckning hade blivit utsatta för sexuella övergrepp själva, jämfört med tonåringar som hade begått sexuella övergrepp mot någon utanför familjen. Moriarty et al. (2001) visade i sin studie att tonåringar som hade begått sexuella övergrepp hade svårigheter att identifiera såväl egna som andras känslouttryck. De tenderade att vara förvirrade över sina känslor, och ägnade därför mycket tid till att försöka förstå dem. De tenderade att förminska obehagliga känslotillstånd samtidigt som de strävade efter att upprätthålla positiva känslotillstånd, vilket kan leda till svårigheter att hantera ilska. Dessa tonåringar hade ofta en stark impulsivitet, och i kombination med svårigheter att kunna identifiera känslor och hantera ilska, så kan detta bli en riskfaktor för att begå sexuella övergrepp.

Syfte

Vårt syfte med denna studie var att i en bred bemärkelse undersöka hur unga män som hade begått sexuella övergrepp som tonåringar kunde förstås utifrån sättet som de berättade om sig själva och utifrån vilka berättelsestrategier som de använde sig av. Vårt fokus var dessa unga mäns egna berättelser, deras egna ord om sina uppväxter och om livet som unga vuxna.

Metod

Detta arbete är en del av forskningsprojektet *”Tonårspojkar som har begått sexuella övergrepp: Hur ser deras liv ut som unga vuxna”*, vid Psykologiska Institutionen, Göteborgs Universitet. Detta projekt är en uppföljning av ett tidigare projekt där data samlades in om 45 tonåringar som hade begått sexuella övergrepp.

Ursprungsstudien

Det ursprungliga forskningsprojektet mynnade ut i sex vetenskapliga publikationer och en rapport (Tidefors, 2010). Denna ursprungsstudie kartlade och analyserade de psykologiska bakgrundsfaktorer som kan ligga till grund för utvecklingen mot att begå sexuella övergrepp. Resultaten visade att de tonårspojkar som ingick i studien hade växt upp under förhållanden som skiljde sig från hur det ser ut för en majoritet av tonårspojkar i Sverige. Fyrtiotre av de 45 tonåringarna hade växt upp under olika grader av omsorgssvikt och försummelse, ibland i kombination med fysiska och/eller sexuella övergrepp. En majoritet av dem hade haft kontakt med sociala myndigheter innan det uppdagades att de hade begått sexuella övergrepp; i de flesta fall på grund av att de hade växt upp i familjer med problem. De var också i större utsträckning familjehemsplacerade. Dessa tonårspojkar skattade högre på skalor som mätte depression, ilska och normbrytande beteende, samt lägre på skalor som mätte empati, seksualkunskap och sexuell öppenhet jämfört med en icke-klinisk grupp (Tidefors, 2010).

Deltagare

Ursprungsstudien. Vid projektets början tillfrågades olika BUP-enheter och SIS-institutioner som arbetar med tonårspojkar som har begått sexuella övergrepp om de ville delta. Datainsamlingen pågick mellan 2003 och 2007 och inkluderade sammanlagt 45 tonårspojkar. Då ursprungsstudien genomfördes så var pojkarna mellan 13 och 22 år gamla. Under analys och sammanställning av data växte ett intresse fram av att få kunskap om hur deras liv som unga vuxna män skulle komma att se ut.

Uppföljningsstudien. Samtliga tonårspojkar undertecknade under ursprungsstudien ett informerat samtycke där de godkände att i framtiden bli kontaktade och tillfrågade om de ville delta i en uppföljningsstudie. Datainsamlingen pågick mellan 2013 och 2015 och utfördes av doktorand Sara Ingevaldson och professor Inga Tidefors. Tjugo av de nu unga männen har deltagit i uppföljningsstudien. Fokus var då de unga männens egna upplevelser och uppfattningar om konsekvenserna av att som tonåring ha identifierats som förövare av sexuella övergrepp. Av dessa tjugo utgjorde intervjuer med elva deltagare underlaget för vår analys. De var vid tidpunkten för uppföljningsstudien mellan 22 och 28 år. Samtliga av deltagarna i vår studie hade haft uppväxter som präglades av emotionell försummelse och/eller av kvävande täta relationer med sina omvårdnadspersoner. Sex av deltagarna hade blivit utsatta för fysisk misshandel i familjen, fyra hade blivit utsatta för sexuella övergrepp och det fanns en misstanke om att ytterligare två hade blivit utsatta för sexuella övergrepp. En majoritet av de unga männen hade varit utsatta för en kombination av försummelse, fysiska och/eller sexuella övergrepp. Omkring hälften av dem hade varit i kontakt med sociala myndigheter innan det uppdagades att de hade begått ett sexuellt övergrepp. En tredjedel av de unga männen hade begått sexuella övergrepp mot någon i sin ursprungsfamilj, en tredjedel mot någon de var vän eller bekant med, och en tredjedel mot en för dem okänd person. Knappt hälften av de elva unga männen hade vuxit upp i ett familjeklimat som antingen präglades av sexuell gränslöshet eller av ett förbjudande av sexualitet. Fem av deltagarna var födda i Sverige och hade föräldrar som båda var födda i Sverige, tre var födda i Sverige men hade minst en förälder som var född utomlands, två var själva födda utomlands och en var adopterad (Tidefors, 2010).

Material

Intervjun av de unga männen bestod av två delar. Först intervjuades de med anknytningsintervjun och därefter med en intervju som fokuserade på hur deras tillvaro hade sett ut under de senaste tio åren. Den senare intervjun kallar vi för livsberättelseintervjun.

Anknytningsintervjun. Under anknytningsintervjun (AAI) får den intervjuade berätta om sina barndomserfarenheter och om relationen till sina respektive föräldrar. Frågor kring den intervjuades upplevelser av separationer, avvisande, förluster och traumatiska situationer ställs eftersom sådana situationer aktiverar anknytningsystemet (Broberg et al. 2006). AAI-intervjun består av 18 standardiserade frågor med standardiserade uppföljningsfrågor (se Broberg, Ivarsson & Hinde, 1996). Den syftar till att fånga den intervjuades förmåga att skapa en sammanhängande berättelse om sina barndomsupplevelser. Intervjun inkluderar också hur individen försöker förstå sina erfarenheter samt hur dessa har format individens tankemönster, känslor och regler. Intervjun tar ungefär en till två timmar i anspråk och i transkriberingen ska pauser,

stakningar och grammatiska fel inkluderas då dessa har betydelse för kodningen av individens anknytningsmönster. Inom ramen för detta arbete har vi dock inte använt det till AAI tillhörande kodningssystemet. Istället för att kvantifiera datan har vi genomfört en tematisk analys av de transkriberade AAI-intervjuerna i syfte att få en djupare förståelse av deltagarnas berättelsestrategier och sättet som de berättade om sig själva.

Livsberättelseintervjun. Som komplement till anknytningsintervjun intervjuades samtliga av de nu unga männen om hur de hade haft det under de senaste tio åren. Syftet var att försöka fånga hur deras liv såg ut som unga vuxna, till exempel vilka konsekvenser de upplevde av att ha varit identifierade som förövare av sexuella övergrepp under tonåren; hur de hade det med studier och arbete; huruvida de hade begått nya brott; hur de upplevde nuvarande relationer; om de var tillfreds med sin sexualitet; om de hade blivit pappor. Livsberättelseintervjun var en semistrukturerad intervju med vissa standardiserade frågor men med frihet att fördjupa olika frågeområden.

Tillvägagångssätt

Arbetet bygger således på redan insamlad data inom ramen för en uppföljningsstudie av tjugo unga män som begick sexuella övergrepp som tonåringar. Deltagarna kontaktades via post och intervjuades av doktorand Sara Ingevaldson och professor Inga Tidefors. Inom ramen för vårt arbete transkriberade vi inledningsvis fyra anknytningsintervjuer som var för sig var mellan 1,5 och 2 timmar långa. Därefter använde vi för vår analys de intervjuer som var transkriberade. Materialet kom därför att bestå av anknytningsintervjun samt livsberättelseintervjun för elva deltagare.

Dataanalys

Bearbetningen av materialet genomfördes med en induktiv tematisk analys enligt Braun och Clarke (2006), där vi genom en datanära analys har tagit fram ett antal teman. Vår ambition var att undersöka alla utsagorna i de elva intervjuerna med fokus på vilka berättelsestrategier som framträdde, oavsett innehåll i berättelserna. Mot bakgrund av att vårt syfte var att studera de unga männen sätt att berätta om sig själva, hade vi också med oss en teoretisk referensram in i analysen: om tidiga relationers betydelse för förmågan till mentalisering och reflektion i berättelsen om sig själv. Vårt val av en induktiv metod gjordes med avsikt att öppna upp för viktiga och oväntade teman som speglade de unga männen sätt att berätta om sig själva, och för detta ändamål krävdes ett försök till en tematisk beskrivning av hela materialet.

Vi bekantade oss med hela materialet genom att läsa det upprepade gånger. Tillvägagångssättet under tematiseringen inbegrep en rörelse in och ut ur materialet, där det först kodades och klipptes isär. Kodningen mynnade ut i att materialet sorterades i omkring 30 betydelsefulla koder. Koderna utgjordes av meningar eller kortare stycken som vi ansåg meningsbärande i de unga männen berättelser. För att utgöra ett tema så återfanns dessa koder hos merparten av deltagarna. Vi gjorde upprepade jämförelser av koderna och reviderade dem för att undvika överlappande likväl som osammanhängande teman. Efter att ha gått igenom varje kod med tillhörande utdrag ur

materialet ett flertal gånger, kunde ett tiotal koder lyftas fram som potentiella teman intressanta för denna studies syfte. En del av koderna tenderade att dra mer åt det deskriptiva hållet, det vill säga de var textnära beskrivningar av de unga männens egna utsagor. En majoritet av koderna befann sig dock på en tolkande nivå. Efter ytterligare genomgångar av de potentiella teman som vi hade tagit fram, samt diskussioner och justeringar för att tydliggöra definitionerna av dem, namngavs de teman som är vårt resultat och som presenteras nedan. Slutligen valdes också lämpliga citat ut för att illustrera våra teman. De valdes med ambitionen att ge en så heltäckande och rättvis bild som möjligt av hela intervjumaterialet och samtliga deltagare fanns således representerade.

Etiska överväganden

Projektet har fått etiskt godkännande av regionala etikprövningsnämnden i Göteborg. Kontakten med deltagarna i studien har etablerats och grundat sig på respekt och lyhördhet. Kunskapsintresset har aldrig överordnats deltagarnas individuella behov och integritet. Att delta i denna studie kunde rimligen väcka svåra minnen och upplevelser till liv; erfarenheter som deltagarna skulle kunna behöva tala mer om. Inga Tidefors, leg. psykolog och leg. psykoterapeut, fanns därför till hands under datainsamlingen om det hos deltagarna har uppstod ytterligare behov av att tala om de minnen som väcktes.

Andra etiska överväganden som gjordes under arbetets gång var att vi valde att modifiera språket i citaten, såsom att ta bort pauser och utfyllnadsord (eh, äh, typ), utan att inskränka den innehållsmässiga innebörden. Många av deltagarna använde sig av ett utpräglat talspråk med slanguttryck. Ett sådant talspråk riskerar att bli missvisande i skrift eftersom det kan ge en negativ klang i jämförelse med när det uttrycks verbalt. Personlig information som skulle kunna hänföras till någon av deltagarna har också tagits bort.

Resultat

Vårt syfte med detta arbete var att studera hur elva unga män som hade begått sexuella övergrepp som tonåringar gick att förstå utifrån sättet de berättade om sig själva och utifrån vilka berättelsestrategier som de använde sig av. Under den tematiska analysen synliggjordes olika mönster i de unga männens berättelser, vilka presenteras som tre huvudteman med tillhörande underteman i tabell 1. Våra teman syftar till att spegla de unga männens sätt att berätta om sig själva, sätt att berätta om andra och sätt att förhålla sig till det som har varit. Varje undertema belyses med exemplifierande citat från intervjumaterialet tillsammans med en kortare beskrivande text. De unga männens namn är samma fingerade namn som de själva valde i den ursprungliga studien för tio år sedan.

Tabell 1

Huvudteman och underteman

Huvudtema	Undertema
1. Sättet att berätta om mig	1.1 Konkret 1.2 Med självfokus 1.3 Med reflektion 1.4 Som agent eller inte
2. Sättet att berätta om andra	2.1 Med reflektion eller utan 2.2 Med förvrängning 2.3 Med motsägelse
3. Sättet att förhålla sig till det som har varit	3.1 Hur jag har klarat mig 3.2 Med fokus på framtiden 3.3 Med distansering 3.4 Med förnekelse

1. Sättet att berätta om mig

Detta tema handlar om hur de unga männen talade om sig själva. Här återfinns underteman som reflekterar ett konkret och innehållsfattigt sätt att berätta om sig själv och sitt liv; om ett primärt fokus på den egna personen framför andra; om sättet som de unga männen reflekterade över sina tankar, känslor och ageranden; samt deras koppling till agentskap och på vilket sätt de upplevde sig som aktörer i sitt eget liv.

1.1 Konkret. En majoritet av de unga männens berättelser utmärktes av att vara innehållsfattiga och konkreta. Med innehållsfattigt menas ett berättande som varken är uttömmande eller symboliserande. Det är magra berättelser som de unga männen inte gjorde någon ansats till att utveckla eller att göra fylligare. Med konkreta berättelser menas sådana som ibland var utförliga men ändå rörde sig på en ”verklighetsnära” nivå där all form av abstraktion och symbolisering kring personer, situationer, relationer och händelseförlopp saknades. Exempelvis beskrev många av de unga männen sin tid på institution som någonting positivt, men i konkreta termer utifrån olika aktiviteter som de fick göra.

Det var ett bra ställe. Jag tänker på bra ställe bara för man fick mat varje dag och man fick göra mycket saker och åka överallt och ja, göra massa saker på det sättet. (Gaby)

En annan pratade på ett konkret och innehållsfattigt sätt om att han enbart behövde vara bekymrad över någon om den personen fanns i hans direkta närhet.

I: Skulle du önska att han bodde närmare?

M: Nej.

I: Inte?

M: Det är ju bra att han bor en bit bort. Ja. Då behöver man inte bekymra sig. (Markus)

Tom hade svårt att ge ett uttömmande svar på frågan om hur stämningen var hemma. Han gav istället en konkret beskrivning av hur det såg ut.

Det var ju fint runt omkring och det var liksom blommigt och så och vi var väldigt välkomnande och sen när han kom in i bilden då var det ju en tidsfråga innan man såg alltså vi var bokstavligen tvungna att beställa in containrar och så vidare, för att han hade, han var lite av en hamster, han samlade på sig allt möjligt skräp, och då blev det ju jättestora högar, skräphögar, vi kunde snacka om en radie på ja sex meter eller någon sånt där och lite så med bara skräp (Tom)

Tomas tyckte att relationen till pappa hade blivit bättre sen han blev vuxen, men beskrev det i konkreta termer som handlade om att de hade börjat göra fler aktiviteter tillsammans.

Den har blivit bättre, har den blivit. /.../ Faktiskt, det får jag säga. Vi övningskör tillsammans och, vi har gjort mer saker tillsammans och varit i [svenskt landskap] tillsammans och, liksom hittat på och åkt på semester tillsammans utomlands och sånt. (Tomas)

Hasse upplevde att han hade en speciell relation till sin pappa men han hade svårt att sätta ord på sin upplevelse av relationen. Han beskrev istället en konkret situation där han tycktes uppleva den speciella känslan tillsammans med pappa.

Jag och pappa var ändå såhär en relation jag kan inte sätta ord på vad för relation men vi hade i alla fall en speciell relation. Vi kunde sitta och åka bil från tio på kvällen till sex-sju på morgonen utan att säga ett ord liksom, bara åka runt och bara umgås på så sätt. (Hasse)

1.2 Med självfokus. Berättelser som präglades av en upptagenhet av den egna personen och de egna behoven framför andras återfanns hos flera av de unga männen. Ofta tog det sig uttryck i vad som tycktes vara en upplevelse av andra som till för att fylla en funktion för den unge mannen, snarare än den andre som en part i en ömsesidig relation. Den andre tycktes till för att ge något som man själv saknade eller behövde. Detta visade sig framför allt i närmare och/eller pågående relationer där till exempel det att ha någon som sin flickvän var av större betydelse än en intim och unik relation med en annan person. Den andre blev föremål för vad som tycktes vara ett instrumentellt användande som syftade till den egna behovstillfredsställelsen. Flera av de unga männen talade om andra människor som en opersonlig massa. Calle beskrev exempelvis en positiv inställning till sex och sexualitet, men fokuserade enbart på sin egen upplevelse av sexuellt umgänge.

Dom tillfällena har ju vart ihop med förhållande så på så sätt så har det varit bra för min del i alla fall. (Calle)

Pasa beskrev en kärlek till sin brorson, men i berättelsen blev det tydligt att han satte sina behov framför barnets och broderns.

Jag har en brorson som är ett år gammal /.../ och min kärlek till honom är jävligt stark och bara att jag är ifrån honom känns, jag vet inte jag känner mig inte hel kan man säga för varje gång jag är med honom så det finns inget lägga honom där och låta honom vila, han är alltid i min famn. Till och med när jag sover så sover jag med honom i min famn och det har till och med hänt att jag har haft honom över en helg, sen har min bror kommit och ska hämta honom och det är ändå en resa på tre och en halv timme och jag har skickat iväg honom igen och vill inte lämna ifrån mig honom, tar honom ytterligare en vecka just för att jag vill vara med honom. (Pasa)

Senare i intervjun beskrev Pasa också sitt förhållningssätt till sex där han fokuserade på sin egen upplevelse framför den andres.

Jag har lätt för att vara en gentleman och få dom att tycka om mig och just den här första biten innan vi har sex /.../ Då är det bara ja nu har jag haft sex med dig nu det finns inget mer intresse i det och sen nästa gång jag träffar henne så är det enbart för att jag ska ha sex med henne inget annat. (Pasa)

Axels berättelse vittnar om en upptagenhet av den egna personen. Han beskrev en situation där han hade misshandlat sin vän men reflekterade utifrån sig själv och inte utifrån vännens perspektiv.

När jag vaknade, jag visste inte vad jag hade gjort. Vad har jag gjort? Jag bara tänkte och tänkte, vad har jag gjort? Jag tror inte jag har gjort någonting, alltså, jag hade ju flickvän då under den tiden också ju. Så var det inte henne, men det var ju en killkompis då. Men jag visste inte vad jag hade gjort då ju. Det fick jag reda på senare. Då bara jag tänkte, tänkte vad har jag gjort nu och vad kommer hända nu? Hur ska jag kunna, eller vem ska betala min hyra? Vem ska betala min lägenhet? Vem ska ha mina saker till exempel och så. Om man nu hade blivit placerad på fängelset. (Axel)

Han fortsatte med att beskriva sina ångerkänslor men fokus var de negativa påföljder som det hade inneburit för honom, och som han var glad över att ha klarat sig undan.

Ja det var en kompis. Och det ångrar jag fullt ut. Just idag. Så det känns när man ska söka jobb, polisregistret. Och det är inte så kul, men jag har lyckats klara mig undan från det. (Axel)

Tom kunde sätta ord på sin upptagenhet av de egna tankarna. Han beskrev hur han fick svårt att ta andras perspektiv eftersom han var fokuserad på sina egna tankar.

Hon försökte prata med mig, men det finns sådana situationer, då man inte kan prata med mig. Jag är så mycket inne i mina tankar att jag inte lägger tid på hur den andra ser på det och så. (Tom)

1.3 Med reflektion. I detta undertema finns berättelser som speglar hur de unga männen talade och tänkte om sina egna mentala tillstånd. Berättelserna återspeglar i vilken grad de unga männen benämnde egna känsloupplevelser och huruvida de relaterade dem till relationer, situationer eller sammanhang för att verklig- och

begripliggöra dem. I många fall präglades berättelserna av en relativt begränsad reflektion medan andra tycktes ha en högre grad av utforskande.

Berättelser med begränsad reflektion kännetecknades av att de unga männen benämnde ett inre tillstånd hos sig själva, till exempel att de var rädda eller ledsna, men utan att utveckla det på ett uttömmande sätt genom reflektion. Pasa gav uttryck för rädsla när han blev hämtad av socialen.

I: Har du någonsin varit rädd eller bekymrad som barn?

P: Ja, när jag blev hämtad av socialen /.../ Då blev jag.. ja lite rädd. Och. Ja. Det kan väl vara första minnet av rädsla jag har.

I: Hur upplevde du det?

P: Nej jag vet inte. Jag var lättad men sen.. jag var rädd för var jag skulle hamna och rädd för var vi var på väg, så ja. Sådan rädsla. (Pasa)

Rädsla och ledsenhet var någonting flera av dem kunde benämna hos sig själva, men få reflekterade om dessa känslor på ett uttömmande sätt.

Ja om man är rädd alltså, jo men en gång när min mamma träffade en ny gubbe /.../ Jag duschade och låg i badkaret som vanligt. Sen var han jättejättefull så han, han skulle också bada och sen ja, jag vet inte vad som hände egentligen alltså han var, hade jag sagt något att jag inte ville bada med honom. Låg i badkaret där och kanske inte trivdes med hans sällskap där. Så kanske jag sa något fel också så blev han jätteförbannad och han var ju jättefull också så han tog mitt huvud och slog in mig i väggen och sen började det blöda för fullt. Och ja, jag var väldigt ledsen och rädd, orolig över vad som skulle hända med mig mamma och mina syskon och vart ska jag ta vägen och kanske soc tar mig nu och skickar mig till något fosterhem. (Axel)

Också Gaby beskrev en situation där han upplevde rädsla.

Ja. Med ansiktet mot väggen. Oftast. Eller sitta på sina knän. Och så liknande. Det var hennes bestraffningar oftast. Och man kunde, man fick inte sova, man var rädd, bara för man kunde inte, man var rädd hela tiden. För att hon skulle komma och, just det där att man satt med ansiktet mot väggen också så visste man inte vad som hände bakom en. (Gaby)

Jämfört med berättelserna som kännetecknades av en begränsad reflektion var det några av de unga männen som uttryckte egna inre tillstånd som de också kunde reflektera kring, antingen i syfte att förklara dem för intervjuaren eller i vad som framstod som ett sätt att själv utforska och försöka förstå dem. Rickard reflekterade över de starka känslor som väcktes hos honom när hans mamma gick bort.

När hon dog kände jag kraftiga skuld känslor. Jag kunde gjort så mycket mer för henne och jag kunde skickat mer pengar till henne och sånt där. För sen den dagen när min faster ringer mig och säger kom över till mig, jag går över dit, hon säger din morsa är död. Då kändes det, jag hade precis fått en relation till henne så är jag rätt nära helt plötsligt, bara över telefon har jag fått. Och jag var på väg att åka dit för att träffa henne. Och helt plötsligt slingrade det sig ur mina händer det som jag var så nära på att få. Och jag känner mig förstörd känner jag mig. Jag känner mig misslyckad kraftigt

alltså jag känner skuld alltså att jag kunde gjort något bättre för henne och jag kunde hjälpt henne på mycket annorlunda sätt när jag var yngre, jag kunde ha brytt mig lite mer än att vara envis och skylla på henne. (Rickard)

Axel reflekterade även han om sorgen över att ha förlorat sin mamma.

Jag är väldigt ledsen och har många tankar, var ju svartsjuk på min egen sambo när hon träffade sin egen mamma och att hon säger mamma till hennes mamma ju. /.../ Jag blir väldigt svartsjuk när man ser barn med sina föräldrar. Att man, ibland har jag suttit på bussen och bara gråtit ibland alltså, fått många tårar, men ganska tyst inombords, men man har sett att jag får tårar. Och jag saknar henne väldigt mycket ju. Att jag kan förlåta henne och, att hon kan förlåta mig. Man har inte kunnat säga adjö på det sättet. (Axel)

Tom reflekterade kring svårigheterna att veta hur han skulle känna och tänka om sin pappas bortgång.

Alltså jag visste inte hur jag skulle reagera och det var första frågan, hur ska jag reagera och det är ju på grund av att han är min far och så vidare, men han har ju samtidigt aldrig varit närvarande, jag har ju mer nostalgiska känslor än riktiga känslor /.../ alltså jag känner ingen direkt sorg över det, det hade varit en sak om min mor hade gått bort för hon har ju åtminstone funnits för oss oavsett vad, även när hon började med droger och förstöra sitt liv mer ju så tog hon sig själv i kragen och liksom började tänka om och det är ju där hon och min far skiljer sig åt som både dag och natt. Hon har ju alltid funnits för oss och han har ju beslutat att lämna oss, så att det är därför jag är lite osäker på vad jag skulle vara ledsen över. (Tom)

1.4 Som agent eller inte. Att ha en känsla av agens är förknippat med att inte enbart känna sig som ett offer för andras känslor och agerande, utan att man äger och har kontroll över sig själv och sitt liv. Detta undertema rymmer hela detta spektrum och innefattar både de unga människans berättelser som handlar om att se på sig själv som någon som kan påverka det som sker, men också berättelser där de ser sig som drabbade av yttre omständigheter som de inte har kunnat påverka. Några verkade uppleva en avsaknad av agentskap genom att faktiska yttre händelser drabbade dem utan att de kunnat säga ifrån eller påverka situationen, till exempel att som barn vara utelämnad till en vuxens agerande. För andra verkade avsaknaden av agentskap handla mer om att göra sig själv maktlös som en strategi för att hantera svåra situationer.

I början av detta undertema lyfts de berättelser fram som präglades av att "saker bara händer mig", och där avsaknaden av agens var tydlig. Hasse berättade om hur han åkte in och ut på olika anstalter på ett sätt som gav känslan av att saker bara hände honom. Han tycks på det stora hela inte ha någon aktiv roll i det som skedde.

Och då fick jag mitt första fängelsestraff ju. Och det och då under den tiden pappa dog och såna saker. Och sen kom jag ut därifrån och var ute x veckor och sen fick jag x års fängelse. Sen kom jag ut därifrån och då var jag ute x år och x månader och då fick jag x månader för misshandel och... Sen kom jag ut därifrån och eller ja eller samtidigt som jag satt på det x år då

torskade jag med massa piller och grejer inne på anstalten då fick jag ju en månad extra för att det då. För fick jag narkotikabrott där. Så kom jag ut så vart det x månader, kom ut ifrån det torskade jag på två misshandlar till. Då fick jag konstigt nog bara x månader fast det hade jag en del på också fick jag x månader. Och sen har jag massa småstraff och sådär. (Hasse)

Rickard beskrev också han en känsla av att saker enbart skedde. Det var inte meningen att han skulle knivhugga en kille men det blev så eftersom han råkade ha på sig byxor med en kniv i fickan.

Och sen blev det fajt så den ena snubben han står och matar mig, jag är full alltså. Han står och slår ovanför mig så kommer jag loss och sen ja det var inte ens meningen att jag skulle ha kniv i fickan alltså för jag tog på mig fel byxor att gå ut på fest med. /.../ Så jag hugger den här killen (Rickard)

Axel beskrev hur han kände sig som ett offer för alkoholen som gjorde att han inte kunde kontrollera sig själv.

Den personen vet om jag är, att jag inte är så aggressiv och att jag aldrig ens skulle ha gjort det. Det var bara det att det var ju spriten som gjorde det hela. Jag sa det till polisen ju, jag satt i polisförhör att jag dricker inte så mycket och. Vi hade fest hemma hos mig så, ja, de gav mig shottar och det tål jag ju inte så. (Axel)

Gaby gav uttryck för att han drabbades av sin styvmors agerande, där han inte såg vad han kunde ha gjort för att få henne att agera som hon gjorde.

Jag var ganska ofta bestraffad. Jag vet inte ens varför om jag ska vara ärlig med dig, jag vet inte varför, jag var barn alltså, det är inte så att man vet så mycket det är inte, jag gjorde inga dumheter på det sättet att jag gick runt och stal grejer eller slog folk eller, tog sönder grejer hemma eller på det sättet. (Gaby)

Enbart ett fåtal av berättelserna innefattade indikationer på att männen själva hade kontrollen över sina liv och att de hade en förmåga att påverka vad som skedde. Rickard reflekterade över hur hans styvmors agerande hade påverkat honom till att bli den han hade blivit, men han såg samtidigt sig själv som agent och som någon som tog ansvar för sina egna handlingar.

Det är det som har fått mig att inse att det var något fel på henne det var inte fel på mig som barn. För som barn är man ganska oskyldig. Men idag alltså alla händelser som jag har gjort sen jag var yngre, alla mina händelser det var inte hennes fel som jag har gjort, allt brott jag har begått. Alla rån jag har gjort, alla misshandel jag har gjort det är inte hennes fel för alltså hon kanske har varit med och byggt en sak om mig när jag var yngre, tankar och mardrömmar och att jag inte litade på folk och att jag blir hatisk mot folk. Hon har byggt upp det. Men det är inte hennes fel till att jag har begått alla brott som jag har gjort, alla droger jag tagit. Det är inte hennes fel alltså. Men när jag var yngre, handlingarna som barn, allt det där det är hennes fel. Men det som jag har gjort som vuxen det kan jag inte beskylla henne för. /.../ Det skulle vara lätt för mig och skylla allt på henne. (Rickard)

Vissa berättelser innefattade, förutom en känsla av agens, också vissa inslag där de unga männen hade snudd på övertro till sin egen förmåga att påverka och kontrollera både sig själva och andra. Gaby uttryckte att han skulle klara av nästan vad som helst.

Saker som för vissa är ganska svåra, för mig är ingenting, på det sättet. Inte ha någonstans och bo, inte ha mat, frysa eller såna situationer /.../ Jag är nästan hundra på att du kan ta och släppa mig mitt i djungeln, jag skulle fortfarande klara mig. (Gaby)

2. Sättet att berätta om andra

Detta tema handlar om hur de unga männen talade om andra. Här återfinns underteman som reflekterar deras sätt att tillskriva andra personer inre mentala tillstånd; olika motsägelsefulla budskap i beskrivningen av andra; samt förvrängda bilder av andra. Stora delar av de unga männens berättelser tycks vittna om en betydande svårighet att tala om andra som enskilda individer med egna tankar, känslor, erfarenheter och motiv, och att dessa mentala tillstånd har drivit den andre till att handla och agera som den har gjort.

2.1 Med reflektion eller utan. I detta undertema finns berättelserna som speglar de unga männens sätt att tillskriva andra inre mentala tillstånd och reflektera över dem. Flertalet av de unga männen uttryckte sig innehållsfattigt när de skulle beskriva hur andra personer kunde tänkas känna, tänka och uppleva en viss situation eller ett händelseförlopp. De kunde till exempel uttrycka sig på ett sätt som framstod som ett konstaterande av andras inre tillstånd. Det fanns samtidigt också de unga män som på ett mer reflekterande vis kunde uttrycka sitt tänkande om och förståelse för andra människors upplevelser.

Markus hade svårt att spontant tänka om mammas känslor inför att han skulle åka ifrån henne första gången och intervjuaren behövde ställa följdfrågor för att få fram hans tankar om mammas upplevelse.

I: Hur var det att åka ifrån sina föräldrar?

M: Skönt. Eller det vart ju efter farsan hade flyttat så. Ja. Så det var ju skönt att komma bort från morsan så /.../

I: Hur reagerade hon?

M: Det vet jag inte.

I: Vad tror du?

M: Att hon tyckte det var skönt. (Markus)

Hasse hade svårt att tänka sig in i varför föräldrarna hade agerat som de hade gjort. Intervjuaren fick hjälpa honom att tänka om deras agerande:

I: Varför tror du att dina föräldrar handlade som dom gjorde när du var liten?

H: Ja, bra fråga. Får man fråga dom i så fall.

I: Varför tror du? Om du tänker kring det, varför tror du att dom gjorde som dom gjorde?

H: *Ja jag vet inte, pappa var väl insyltad i sitt. Och sen mamma medberoende till honom... bättre svar kan jag inte ge. (Hasse)*

Flera av de unga männens utsagor innehöll en förmåga att uppfatta och benämna andras tankar och känslor men utan att det resulterade i någon fördjupning.

Ja morsan var väl förtvivlad hon undrade väl lite vad som hade hänt och hur det hade gått och lite sådär då. Men ja så hon tröstade mig och lite så. (Calle)

Gaby ombads att reflektera över relationen till sin mamma, men han hade svårt att hitta ord för sina tankar.

Hjälplös. Jag vet inte. /.../ Jag vet inte hur jag ska förklara men det är för att jag kommer inte på något annan ord men, till exempel om någon gör något dåligt mot sina barn eller ja, till mig och så låtsas hon att hon inte ser det. Bara för att hon inte kan göra någonting för hon är själv rädd. (Gaby)

Några av de unga männen kunde dock reflektera kring andras tankar, känslor och agerande genom att utforska och försöka förstå. Pasa reflekterade kring sina föräldrars agerande och utforskade bakomliggande skäl till deras agerande.

Fick jag nej från min mamma så fick jag ja från honom och, då ansåg jag det var jävligt snällt, men det var kanske mer för att jiddra med min mamma än att vara snäll mot mig han gjorde det men just då tyckte jag att han var jävligt snäll. (Pasa)

En av de unga männen försökte förstå orsakerna till att styvmmodern tog ut sin ilska på honom.

Mina äldre syskon som hade anmält min farsa och min morsa för barnmisshandel min farsa och min styvmorsa åkte in i fängelse när hon kom ut så var jag kvar utav mina helsyskon med henne i hemmet och hon tog ut sin ilska på mig. För jag var den enda som var kvar utav mina helsyskon /.../ så hon tog ut sin egen ilska på mig. (Rickard)

2.2 Med förvrängning. I detta undertema finns berättelserna som speglar ett sätt att tala om och relatera till andra genom att förvränga bilden av dem. De unga männen kunde exempelvis tala om sina omvårdnadspersoner i överdrivet positiva ordalag, trots att det många gånger framkom att relationen hade varit präglad av emotionell distans och fysisk frånvaro, av fysiska och psykiska bestraffningar och av oförutsägbarhet. Förvrängningarna kunde också handla om att beskriva det barn som man själv hade utsatt för ett sexuellt övergrepp som opåverkad av händelsen, genom att hävda att barnet ändå hade varit för litet för att komma ihåg. Tom tycktes ha en idealiserad bild av sin mamma då han beskrev henne i positiva ordalag trots att hon hade varit frånvarande under hans barndom på grund av missbruk.

Så finns hon ju alltid för en, oavsett hur morsan och han har betett sig och vad den och den har gjort så har jag alltid funnits för henne och prioriterat

hennes från högst upp för att ja, hon var min mor så att ja det är ju tack vare henne som har är här idag ju så (Tom)

En av de unga männen ville tänka att hans yngre bror, som han begick övergrepp mot, var så liten att brodern inte kände något eller inte förstod vad som egentligen hände. Denne unge man tycktes skydda sig själv från att tänka om broderns upplevelser.

Min lillebror idag han vet ju ingenting idag. Han var så liten så det. Eh, så han vet ju ingenting idag så. Pappa kommer aldrig säga det heller. Min bror frågar varför bor du ensam och varför bor du inte här. Så jag säger jo, men jag är ju äldre nu och jag behöver bo. Jag behöver bo ensam. (Axel)

En annan berättelse avspeglade förnekande av systemens känslor. Gaby kunde inte tänka om den psykiska smärtan och utsattheten hon upplevde utan förhöll sig enbart till den eventuella fysiska smärtan.

Jag vet att det är stor sak eller många ser det som en stor sak sexuella övergrepp. Men som jag sa det är ingen som vet vad som har hänt än mig och min syster. Och ja visst jag vet att det är fel jag vet att jag har gjort fel och jag har... men det är inget jag kan göra det är bara att gå vidare. Jag vet att jag har inte gjort henne illa på det sättet att vi har tvingat någon eller jag har slagit någon eller liknande på det sättet så... (Gaby)

2.3 Med motsägelse. I detta undertema återfinns berättelser som ter sig motsägelsefulla. De unga männen tycktes inte medvetna om att de tidigare hade talat om en relation eller beskrivit en annan person i helt andra ordalag än vad de gjorde i senare delar av intervjun. Ett flertal berättelser kan beskrivas som att det för de unga männen fanns en avsaknad av röd tråd i relationer med andra. Undertemat återspeglar vad som tycks vara brister i förmågan att kunna berätta om andra på ett enhetligt och sammanhållet sätt. Dessa berättelser speglar oförmågan att kunna se att man talar om andra på ett osammanhängande sätt. Rickard beskrev att han hade svårt att umgås med andra intagna på den anstalt han befann sig på eftersom de var dömda för sexualbrott. Samtidigt var han själv dömd för samma typ av brott.

Jag gillar inte för folk sitter ju för sexualbrott. Det är ingenting jag gillar alltså. /.../ Nej jag undviker dom. Okej man kan vara allmänt bara hej hur är läget och sånt där men inte sitta body to body det här. Nej det kan jag inte vara. (Rickard)

Längre fram i intervjun fortsatte han genom att beskriva att han inte tyckte att det spelade någon roll vad de andra intagna "satt för":

Alltså jag har sagt till honom att jag skiter i vad du sitter för. Men jag gillar inte bara att han sitter för en grej du vet folk behandlar honom som skit alltså. Han är fortfarande människa för det. Ja det han sitter för det är hans problem det är inte min grej. Jag ska inte vara där och lägga mina händer i det, jag skiter i det. (Rickard)

Daniel pratade först om vilken bra uppväxt han hade men senare under intervjun ändrade han sig och tyckte att det var skrämmande hur han blivit behandlad.

Ja jag tyckte alltså, ja alltså från min synpunkt tycker jag att det har varit en bra uppväxt, det tycker jag. (Daniel)

Längre fram berättade han:

Alltså när man tänker i efterhand hur man, hur man har haft det, så är det skrämmande faktiskt. (Daniel)

Sven berättade först om att personalen på en institution hade det lilla extra och att han hade jättebra kontakt med dem. Längre fram i intervjun beskrev han dock personalens övilja att lyssna på honom när han berättade om sina tvångstankar.

Jag berättade hela tiden på institutionen. Men dom verkade inte lyssna eller dom verkade inte ta mig på allvar direkt. Utan det var bara liksom ja ja ja. /.../ Det var som att dom inte tog mig på allvar eller så tänkte dom ja vad babblar han nu för någonting? Eller något sånt där. (Sven)

Axel berättade på ett motsägelsefullt sätt om sin mammas förmåga att vara förälder när hon drack alkohol. Han beskrev henne som en jättebra mamma, samtidigt som han berättade att hon alltid prioriterat alkoholen framför sina barn.

När hon inte jidrade med suparna så var hon ganska, alltså en jättebra mamma. Då tänkte hon ju på barnen... alltså på oss barn. /.../ hon tar hand om oss, att hon inte prioriterar spriten, att hon prioriterar oss först. Men spriten är jädra viktig alltså. Vilken vuxen som helst prioriterar sina egna barn än sprit, alltså. (Axel)

Senare under intervjun berättade han:

Hon har prioriterat alkoholen före sina barn. Men annars är hon lite kärleksfull, att hon bryr sig och finns där alltid när man behöver henne. (Axel)

3. Sättet att förhålla sig till det som har varit

Detta tema handlar om hur de unga männen tycktes förhålla sig till det som hade varit utifrån sättet de talade om sina liv. Med det som hade varit menas exempelvis de unga människors uppväxtförhållanden, familjerelationer, de övergrepp som de unga männen hade utsatts för och de övergrepp som de själva hade begått. Det handlade om berättelser som tycktes avspegla ett medvetet förhållningssätt som de unga männen hade till sin bakgrund och till det sexuella övergrepp som de hade begått. Det handlade också om ett starkt fokus på framtiden, som eventuellt kan ses som ett undvikande av känslor förknippade med det som varit. Slutligen handlade det om berättelser som innehöll en distansering till känslor och en avsaknad av känslouttryck i berättelserna som eventuellt fyllde funktionen av ett förnekande av känslor rörande bristande relationer eller svåra situationer.

3.1 Hur jag har klarat mig. Vissa av de unga männens berättelser innefattade explicita förklaringar och en medvetenhet kring varför de hade agerat som de hade gjort. De synliggjorde själva olika strategier som de hade varit tvungna att ta till för att hantera svåra känslor under sin uppväxt, sitt vuxenblivande samt känslor förknippade med de sexuella övergrepp som de hade begått. De beskrev utifrån sitt nuvarande vuxenperspektiv de förhållningssätt som de tog till för att klara av svårigheter utifrån de omständigheter som rådde under barndomen. Axel berättade om sin strategi för att hantera det övergrepp som han hade begått.

Jag försöker inte ens tänka på det faktiskt. (Axel)

Tomas beskrev en liknande strategi för vad han “valde” att minnas från relationen med modern som präglades av ständiga bråk.

Nej jag kan bara komma ihåg liksom dom fina minnena av mamma. /.../ Det är som man försöker bara komma ihåg dom, dom minnena när man, dom bästa minnena. (Tomas)

Gaby beskrev att hans strategi för att klara sig var att “bita ihop och gå vidare” genom att tänka att det går över.

Ofta det var bara bita ihop och gå vidare. Det går över. Det är så, det är så jag tänker i dagens läge också. Det går över. (Gaby)

Sven beskrev hur han satte sin tilltro till medicinering för att känna sig säker på sig själv.

Så försöker jag förhindra så att det inte händer igen. Så det är ju så jag tänker. Och i och med att jag har den här medicinen så är jag väldigt känner jag mig väldigt stabil och självsäker på mig själv att det här kommer inte hända igen. Så länge jag har min medicin. (Sven)

3.2 Med fokus på framtiden. I detta undertema finns berättelserna som speglar en önskan om att gå vidare och lämna det som har varit och istället fokusera på framtiden. Vissa av berättelserna handlade om att rikta uppmärksamhet mot något i framtiden på ett sätt som tycktes handla om att undvika att komma i kontakt med det som hade varit. Calle beskrev hur hans liv var på väg åt rätt håll men hans beskrivning saknade tydliga drömmar eller föreställningar om vad framtiden skulle kunna innehålla. Den tycktes se sig som en oklar dimma, utan mål och riktning, för honom.

I: Är det något som påverkar dig idag?

C: Nej det tycker jag inte egentligen. Nu går det ju åt rätt håll i alla fall. Så att nu så ser man ju bara positivt och tänker liksom ja framtidsplaner och grejer och den biten. (Calle)

Rickard ville gå vidare med sitt liv och önskade att han inte behövde se bakåt eftersom minnen om hur han hade haft det tyngde ner honom. Hans sätt att fokusera framåt tycks

framstå som en strategi för att skydda sig mot känslor som annars hade varit svåra att möta.

Det är någonting som har hänt mig som jag inte kan göra någonting åt. Och jag försöker att bara acceptera vad det var som hänt och försöker gå vidare med det. Det har tyngt ner mig mycket det där som har hänt. Och jag har mått väldigt dåligt över det och det har inte lett till någonting särskilt. Men jag försöker gå vidare mitt liv. (Rickard)

Sven beskrev att han inte ville gräva ner sig i det som hade varit utan att han istället ville sikta framåt.

Alltså jag har ju när det hände då diskuterade vi mycket om det ju. Det gjorde vi. Men sen efter det så det är som sagt tyvärr gjort så att. Då är det ju då tänker jag varför ska jag gräva ner mig i det för? Det hjälper ju ingenting. Då kan jag likaväl försöka sikta framåt. Istället för att visst det är hemskt det har hänt liksom men som sagt man kan ju inte göra det gjort ju. Och då är det bara att acceptera det och gå vidare. (Sven)

Markus beskrev att han inte ville att det förflutna skulle vara en del av hans nya förhållande. Berättelsen tycks återspegla en önskan om att lämna det som hade varit genom att fokusera på det som skulle komma.

Så jag har sagt att jag inte vill prata om det så för det ska inte vara en del utav vårt förhållande att vi pratar om det som har skett. Vi får prata om det som kommer istället. (Markus)

3.3 Med distansering. Många av berättelserna handlade om att förhålla sig till det som hade varit genom att upprätthålla en distans. Det kunde vara berättelser där de unga männen beskrev en relation, en situation eller ett händelseförlopp på ett ingående sätt, samtidigt som berättandet innehöll ett avståndstagande till den känslomässiga upplevelsen. Det yttrade sig i att berättelsen saknade känslouttryck och att den i många fall präglades av ett intellektualiserande och rationaliserande förhållningssätt, trots att berättelsen i sig var sådan att den borde väcka starka känslor. Rickard berättade att han som barn bevittnade hur hans farbror dog framför ögonen på honom. Han pratade om det på ett sakligt sätt utan känslouttryck.

Den ramlade ner på min farbror och den exploderade. Och min farbror ramlade ner från trappan och han dog mitt framför oss /.../ Jag kommer ihåg när dom lyfte upp han på en bår. När dom tog bort han från huset, bar dom bort honom på en bår. Det kommer jag ihåg men jag kommer inte ihåg direkt när dom grävde ner honom eller nåt sånt där. (Rickard)

Markus hade tidigare pratat om hur han under flera år av sin uppväxt blev misshandlad av sin äldre bror, men tycktes samtidigt förminska sina känslor inför det som skett.

I: Hur känns det när du tänker tillbaka på det nu?

M: Ja. Man blir ju lite smått irriterad på han. Mm. (Markus)

Gaby förhöll sig till sig själv på ett logiskt och rationellt sätt.

Jag har blivit utsatt för väldigt många olika situationer och, jag klarar mig ganska bra. Alltså så, så det är ingenting. Ju mer man går igenom, desto mer man lär sig. Det är så jag ser det. (Gaby)

Hasse pratade på ett distanserat sätt om känslorna inför att någon på anstalten skulle få reda på att han satt inne för våldtäkt.

H: Nej man har väl alltid varit lite nojig när man suttit inne på anstalt liksom att någon ska liksom... ja typ komma fram så här och så säger han bara ja du har suttit för våldtäkt och bla bla bla då blir det ju knas inne på anstalten. Då skulle man ju bli ihjälslagen.

I: Har du varit rädd för det?

H: Inte rädd men nojig liksom. (Hasse)

Tom tycktes distansera sig från sina upplevelser genom sitt ordval när han talade om ”modern” och ”fadern” och beskrivningar som att känna sig ”smått avvisad”.

Så från min från faderns sida så kunde jag känna smått avvisad mor hon modern hon har inte, hon har aldrig på det sättet avvisat mig utan alltid satt höga prioriteringar med mig på något sätt, så ja (Tom)

3.4 Med förnekelse. I detta undertema återfinns berättelserna som speglade en ovilja att kännas vid, tala och tänka om bristande relationer eller svåra situationer så som de hade varit. Flera av de unga männen tycktes förneka bristen i en relation eller traumatiska upplevelser knutet till en relation i syfte att skydda sig själv från en verklighet som var för svår att ta in. Markus tycktes förneka att det som han hade varit med om under uppväxten skulle ha påverkat honom idag. På frågan om vilken betydelse han trodde att hans tidiga upplevelser hade haft för hans vuxna personlighet svarade han:

Jag tror inte att det har någonting överhuvudtaget /.../ Nej. I stort sett från ja, 13 år upp eller fram till idag så har det ju varit liksom att man har fått gå sin egen väg för att hitta ett perfekt liv. (Markus)

Gaby hade svårt att svara på frågan om sina tankar och känslor inför att han hade blivit utsatt av sin mormor. Istället uttryckte han att han önskade att glömma vilket kan ses som ett behov av att förneka de känslor som kan finnas kopplade till minnet.

I: Om du tänker på dig, när du satt där i hörnet och, och blev bestraffad. Vad är de för tankar och känslor som fanns där hos dig då?

G: Mm jag vet att jag hatade min mormor ganska mycket. Tänkte på det... annars så kommer jag inte ihåg så mycket. Bara ville, få det att gå över. Oftast så var det sent på kvällen och oftast man tänker gå och sova hela tiden. På det sättet också. (Gaby)

Sven hade svårt att minnas tiden som han var på en institution vilket kan spegla behovet av att förneka dess innebörd.

Jag kommer inte ihåg någonting från den tiden i princip. Alltså från att jag kom till institutionen fram till... jag kom hit då har jag inte speciellt bra koll för jag mådde ju dåligt. Jag alltså jag minns inte så mycket faktiskt. (Sven)

Gaby besvarade frågan om han fick någon hjälp på institutionen. Han förnekade sitt behov av hjälp vilket eventuellt kan vara ett sätt att förminska betydelsen av det han gjort.

Jag behövde ingen hjälp eller på det sättet. Det är så det kändes för mig och det är så jag trodde... jag behöver ingen hjälp. Inte så att jag, jag vet själv vad jag har gjort och liknande. Jag vet att det är fel det vet jag. /.../ Det är inte så att jag gick till dom och försökte få hjälp med någonting. Bara för att jag tyckte själv att det är inget jag behöver hjälp med. Och det är inget dom kan hjälpa mig med. På det sättet. (Gaby)

Diskussion

Vårt syfte med detta arbete var att studera hur elva unga män som hade begått sexuella övergrepp som tonåringar gick till för att förstå utifrån sättet de berättade om sig själva och utifrån vilka berättelsestrategier som de använde sig av. Analysen av intervjumaterialet resulterade i tre huvudteman med ett antal underteman som speglade framträdande mönster i sättet som de unga männen berättade om sig själva, sättet de berättade om andra och sättet de förhöll sig på till det som hade varit.

Via analysen blev det tydligt att det konkreta och innehållsfattiga berättandet var mest framträdande, liksom att fokus var på den egna personen. Detta blev synligt både när intervjuaren ställde förutbestämda frågor till de unga männen och i berättelser som uppstod ”på deras eget initiativ”. I vår analys fann vi också berättelsemönster som återspeglade svårigheter att tänka om egna och andras inre mentala tillstånd.

De unga männen berättelser tycktes avspegla två olika slag av berättelsestrategier: de som hade sin grund i en bristande förmåga till reflektion, och de som var ett sätt att skydda sig mot svåra känslor genom att undvika ett utforskande av dem.

Bristande förmåga

Det som tycktes vara en bristande förmåga handlade om att de unga männen verkade ha svårt för att uttrycka sig på annat vis än mycket konkret eller på sätt som gjorde berättelsen innehållsfattig. De tycktes inte ha verktyg för att nyansera och utveckla resonemang om sina egna tankar och känslor i en viss kontext. De tycktes också ha svårt att reflektera om varför andra människor kunde tänkas handla som de gjorde utifrån deras känslor och motiv. Här väljer vi att betrakta en bristande förmåga ur ett utvecklingspsykologiskt perspektiv. Detta perspektiv innebär att det finns ett samband mellan en bristande omvårdnadsrelation och svårigheter att utveckla en god reflektionsförmåga (Fonagy, 2001). De teorier och den forskning som vi presenterade inledningsvis och som rör barnets utveckling av symbolisering och förmåga till mentalisering lyfter fram att barnet föds med förutsättningar för denna typ av kognitiva och emotionella utveckling, men att utvecklingen inte sker automatiskt utan i samspel

med andra människor. Den bristande reflektionsförmågan som vi urskiljde via analysen pekar mot att de unga männen saknade de språkverktyg som krävs för att kunna symbolisera egna tankar och känslor. Man kan tänka sig att dessa unga män, där de flesta hade haft omvårdnadsrelationer som präglades av fysisk och/eller emotionell distans och försummelse, inte fick den trygghet och spegling som de hade behövt för att kunna utveckla ett språk innehållande representationer för mentala tillstånd. Flera deltagares berättelser vittnade om att de hade växt upp i familjemiljöer där samtalet sällan var den centrala formen för att umgås och för att relatera till varandra. En av de unga männen berättade om en speciell relation till sin pappa och om hur de ibland brukade köra bil hela natten utan att alls tala med varandra. Han upplevde dessa stunder som speciella i positiv bemärkelse men han hade mycket svårt att sätta ord på vad det var med dem som var så speciellt och vad det gjorde med deras relation. Denna berättelse kan eventuellt exemplifiera hur bristande förmåga till symbolisering och svårigheter i att uttrycka känslor i vuxen ålder kan ha en koppling till hur det verbala utbytet med omvårdnadspersonen såg ut under uppväxten.

Vi tycker oss framförallt se att många av de unga männen förhöll sig till verkligheten i enlighet med den psykiska ekvivalensen där den inre och yttre världen flyter samman. Något som är framträdande i berättelserna är just upplevelsen av att "sväva omkring" i tillvaron och "drabbas" av det som händer snarare än att uppleva sig som agent i sitt eget liv. Många av de unga männen hade således svårt att skapa en sammanhängande berättelse om sig själva och sina liv. En avsaknad av förmåga att representera känslor på en symbolisk nivå leder till att individen inte kan ta in och smälta upplevelser inom sig själv. Att inte kunna smälta sina upplevelser och känslouttryck gör att individen har en större benägenhet att agera ut smärta och frustration på någon annan (Bouchard et al., 2008). När individen inte kan skapa representationer av känslor och tankar inom sig så får individen också svårt att differentiera mellan sina egna och andras känslor och tankar. Detta kan leda till att de egna inre önskningarna sammanblandas med någon annans, således också med offrets. En bristande förmåga till mentalisering kan, enligt Castellino et al. (2011), därmed antas ligga till grund för individens kognitiva förvrängningar. Samma fenomen tyckte vi oss kunna se i deltagarnas berättelser där flera av de unga männen undvek eller var oförmögna att tänka om att den man hade utsatt för ett sexuellt övergrepp skulle ha påverkats av händelsen. Flera av dem hävdade exempelvis att barnet var för litet för att komma ihåg eller att det inte var fråga om ett övergrepp utan något ömsesidigt.

Vad en bristande förmåga att tillskriva andra känslor resulterar i går att koppla till innehållet i det tema som handlar om självfokus. Temat självfokus utgjordes av berättelser som präglades av en upptagenhet av de egna behoven. Den andre blev någon som kunde tillföra något som de själva saknade eller behövde, snarare än någon som hade egna önskingar och behov eller var en part i en ömsesidig relation. Innehållet i detta tema är också i linje med Castellino et als (2011) studie som visade att individer som har begått sexuella övergrepp har lättare att tänka om andra människor om de utgår från sig själva och sitt eget perspektiv. Också Burack et al. (2006) var inne på samma resonemang när de i sin studie visade att barn och ungdomar som växer upp i försummelse är mer egocentriska och har sämre perspektivtagningsförmåga jämfört med barn som inte har denna bakgrund.

Studier har visat att individer som har begått sexuella övergrepp generellt har en mer negativ syn på framtiden samt att detta kan vara förknippat med en känsla av att inte ha kontroll över sitt eget liv (Wood & Riggs, 2009). Via analysen framkom dock att

de unga männens berättelser utmärktes av en diffus framtidssyn snarare än en negativ. Anknytningen ska hjälpa barnet att gradvist kunna använda sig av relationer i sin närhet för att upptäcka och förstå sina egna och andras sinnestillstånd, vilket är betydelsefullt för att man ska kunna skapa mening i sin tillvaro. Många av de unga männen hade svårt att tala om framtiden i termer av vad de önskade sig, vad de drömde om för egen eller anhörigas del, och hur de hoppades kunna gå tillväga för att nå dit de ville. Svaren som handlade om att blicka framåt i tiden tycktes ofta bestå av tomma ord eller så uttrycktes de i allmänna och diffusa termer. Ett intryck grundat i analysen var att de unga män som i något högre grad uttryckte sig detaljerat om framtiden var också de som var mest reflekterande. Man kan tänka sig att ett diffust framtidsfokus skulle kunna vittna om svårigheter att urskilja vad man själv upplever som meningsfullt i tillvaron, likväl som en effekt av svårigheter med att sätta ord på det man upplever som meningsfullt. Därför är det inte särskilt konstigt att brister i att kunna göra jämförelser mellan saker och ting, att inte kunna reflektera över relationer ur ett metaperspektiv, att inte för sig själv kunna skapa hypotetiska scenarier att utgå från i sina resonemang och att inte kunna tänka om vad man uppskattar och ogillar, gör det svårt att hitta fram till det meningsfulla i tillvaron.

Anpassningsstrategi

Det berättande som tycktes vara ett undvikande av att utforska egna och andras inre mentala tillstånd, snarare än en bristande förmåga till reflektion, kallar vi för anpassningsstrategi. Man kan här tänka sig att dessa unga män, vars uppväxter var fyllda av just försummelse och övergrepp, lärde sig att fokusera på det som låg utanför dem själva för att skydda sig mot oväntade faror. Männen kanske där och då hade förmågan att tänka om omvårdnadspersonens tankar och intentioner, men att göra det blev så smärtsamt att det var lättare att rikta uppmärksamheten mot det som skedde utanför dem själva. Många av de unga männens berättelser tycktes vittna om en omedvetenhet inför att de undvek att tänka om svåra känslor. Detta undvikande tycktes vara en strategi som de unga männen hade använt sig av under en lång tid, och att det på så vis hade integrerats i de unga männens förhållningssätt till svåra känslor överlag. Vi tyckte oss se effekterna av en sådan anpassningsstrategi i dessa unga mäns språk, där uppmärksamheten förlades mot den fysiska värld som låg mellan dem själva och andra. I vissa fall beskrev de unga männen på eget initiativ hur de hade gått till väga för att hantera svåra känslor och situationer. Det var berättelser som vittnade om en större medvetenhet om de strategier som de hade valt att ta till för att hantera det som hade varit. Dessa återfinns i temat "hur jag har klarat mig". Det kunde handla om att aktivt försöka att inte tänka på svåra känslor, eller att välja att enbart tänka på fina minnen från sin barndom.

Anknytningsteorin beskriver hur barn som lever med omvårdnadspersoner som ter sig hotfulla för barnet och som inte kan hjälpa barnet att härbärgera de känslor av rädsla eller förvirring som väcks, lämnas ensamma med dessa överväldigande känslor. I sådana situationer kan det enda alternativet vara för barnet att stänga av och avskärma sig från den pågående upplevelsen. Barnet lär sig då att det blir livsfarligt att känna, vilket i förlängningen kan leda till en uppfattning om att allt som har med egna starka känslor att göra bör undvikas. De farliga starka känslorna kan också väckas av att tänka om andra människors inre mentala tillstånd och varför den andre handlar som hen gör

utifrån känslor och motiv. Många av de unga männen i vårt material berättade om omvårdnadspersoner som inte fanns där, som inte var engagerade och satte gränser, eller som satte gränser men inte utifrån barnets behov utan utifrån sitt eget. De berättade om omvårdnadspersoner som slog, som gav bestraffningar av sadistisk karaktär och utan uppenbar anledning för barnet. När vi lyssnade på de unga männen berättelser tycktes många av dem ha varit med om saker i relation till sina omvårdnadspersoner eller andra vuxna som kan tolkas som oerhört svåra för ett barn att hantera, än mindre att förstå. Det kan i sådana situationer vara lättare att idealisera en omvårdnadsperson och enbart se önskvärda aspekter av relationen. Det kan vara lättare att förneka brister hos omvårdnadspersonen, eller i omvårdnadspersonens handlingar, som har skadat barnet. Det kan vara lättare att distansera sig från alla typer av negativa känslor i relation till omvårdnadspersonen likväl som i andra relationer. De unga männen tycktes skildra andra genom förvrängningar av verkligheten för att ta bort svåra och outhärdliga känslor som de, om de inte använt strategier för att skydda sig, hade varit tvungna att uppleva.

Nära förknippat med det idealiserande berättandet är temat "med motsägelse". Sådana berättelser innebar att individen hade börjat närma sig ett ambivalent förhållningssätt till en relation, men innebar samtidigt att vara omedveten om att de framställde en annan person på ett motsägelsefullt sätt. I den ursprungliga studien, när deltagarna var tonåringar, så var det idealiserande förhållningssättet framträdande (Tidefors, 2010). Flertalet av dem verkade nu, tio år äldre, i högre grad våga ifrågasätta vad de hade varit med om under sin uppväxt. I vuxen ålder har de en naturligt större distans till det som har varit som kanske gör att de vågar närma sig tanken på att omvårdnadspersonerna brustit, vilket också leder till att de kan tänka om dem på ett mer nyanserat sätt. Dock tycktes det hos många av de unga männen finnas kvar en önskan om att omvårdnadspersonerna skulle ha varit bättre än vad de faktiskt var. Det blev synligt i hur de först valde att tala om sina omvårdnadspersoner i något upphöjda termer, för att senare i berättelsen nedmontera omvårdnadspersonerna. Detta ambivalenta förhållningssätt tycks inte vara helt integrerat i de unga männen berättelser om sina liv, vilket gör att det framställs som just motsägelsefullt. Att det fortfarande fanns stark smärta förknippad med barndomen och uppväxten blev också tydligt i den försvarsinriktade önskan om att fokusera på framtiden och det som kommer att komma.

Förvrängning av verkligheten tycktes för vissa vara ett sätt att hantera det faktum att de hade begått sexuella övergrepp. Ovan nämndes felaktiga tillskrivningar av offrets känslor som en bristande förmåga. Man kan också tänka om det som en anpassningsstrategi där individen förnekar eller förvränger hur den andre har påverkats av det övergrepp som individen har begått. En sådan förvrängning gör det möjligt att distansera sig från en identifikation som "förövare" och på så sätt bevara sin identitet som "normal". Detta blir något som är viktigt i interaktion med andra (Blagden, Winder, Gregson & Thorne, 2014). Förvrängningar ses generellt som något som man bör sträva efter att korrigera, men i detta sammanhang kan förvrängningen också förstås som ett viktigt identitetsarbete där individen som har begått ett sexuellt övergrepp kan bevara bilden av sig själv som positiv. Att konstruera och skapa ett narrativ om sig själv formar individen så att det framtida agerandet tenderar att vara i enighet med den konstruerade berättelsen. Om man skapar en berättelse om sig själv som något annat än en "förövare" kan det alltså vara positivt i stunden och verka "skyddande" (Blagden et al., 2014). Samtidigt kan en förvrängd bild av sig själv också innebära en bräcklighet i det att individen får svårt att få ihop en sammanhängande berättelse om vem man är. Många av våra deltagare talade i diffusa ordalag om de handlingar som de hade begått,

och undvek på så sätt att benämna sitt agerande som ett sexuellt övergrepp. Därmed undvek de också att tala om sig själva som "förövare".

Flertalet av de unga männen utsattes för försummelse eller olika former av övergrepp från mycket tidig ålder. Man kan tänka sig att det kan vara svårt att skilja en bristande förmåga till reflektion från en anpassningsstrategi som syftar till att hantera en bristande relation, och man kan fråga sig om dessa två överlappar varandra om anknytningsrelationen är otrygg från början. Trots att gränsen troligtvis är flytande tror vi att det finns ett värde i att försöka förstå svårigheter att mentalisera både utifrån ett bristperspektiv och ett anpassningsperspektiv.

Metoddiskussion

Eftersom vårt examensarbete var en del av ett pågående projekt så har det medfört en del begränsningar. Vi har tagit del av ett befintligt datamaterial där intervjuerna genomfördes utifrån forskarnas syfte och frågeställningar. Utifrån vårt syfte, att beskriva de unga männens sätt att berätta om sig själva och utifrån vilka berättelsestrategier som de använde sig av, hade vi kanske gynnats av att använda oss av en mer "öppen" intervjuform. En sådan intervjuform hade gett deltagarna möjlighet att berätta om sig själva på ett fritt sätt.

En annan begränsning var att vi inte hade möjlighet att träffa deltagarna i studien. För att bekanta oss med materialet läste vi samtliga elva transkriberade intervjuer, och lyssnade på ljudfilerna från fyra intervjuer. Att ingen av oss har mött någon av de här unga männen kan ha inneburit en viss distans till deltagarna, men det kan samtidigt ha utgjort en fördel när vi valde att studera deras berättelsestrategier. Vi färgades inte av det personliga mötet eller distraherades av sådant som kroppsspråk och ögonkontakt, på samma sätt som om vi själva hade genomfört intervjun.

Tidsbegränsning för detta arbete gjorde att vi endast kunde använda oss av elva deltagare. Vårt nuvarande resultat pekar på stor heterogenitet i gruppen gällande reflektionsförmåga men också gällande vilken typ av sexuell övergrepphandling som de hade begått som tonåringar. Det hade varit intressant att i fortsatta forskningsstudier också undersöka eventuella undergrupper. Det skulle vara intressant att jämföra unga män som i tonåren har begått övergrepp mot syskon med unga män som i tonåren har begått "våldtäktsliknande" övergrepp mot okända personer; samt unga män som i tonåren har begått andra typer av kriminella handlingar än sexuella övergrepp med unga män som i tonåren enbart har begått sexuella övergrepp. Vi tänker att det är väsentligt att studera undergrupper för att kunna utforma och förbättra framtida behandlingsinsatser.

Deltagarna hade varierande erfarenheter av behandling vilket vi inte har kunnat ta hänsyn till i den analys som vi gjorde. Variationer i behandling kan vara en del av förklaringen till den heterogenitet som vi funnit avseende förmågan att kunna tillskriva sig själv och andra tankar och känslor samt att kunna se sig själv som agent i sitt eget liv.

Man kan också tänka sig att sättet att uttrycka sig och förhållningssättet till att prata om känslor kan påverkas av vilken klassbakgrund man har. Även utbildningsnivå kan vara av betydelse för vilken förmåga man har att reflektera i berättelsen om sig själv. Detta kan därför vara intressant att undersöka vidare i kommande studier. Att ha vuxit upp i en familj där man talat ett annat språk än det som man talade under intervjun

kan också ha påverkat sättet som man pratade och kunde reflektera i berättelsen om sig själv. I vår analys av materialet uppfattade vi dock att den begränsade reflektionen i större utsträckning hade att göra med en brist på omsorg än språkförbistringar, även om man huvudsakligen hade talat ett annat språk i familjen under uppväxten. Flera av de som hade vuxit upp i ett annat land var dessutom de deltagare som tycktes kunna reflektera väl.

Med detta arbete söker vi beskriva hur en grupp av unga män som hade begått sexuella övergrepp som tonåringar talade om sig själva och sina liv. Det inbegriper aspekter av mentalisering eftersom den egna livsberättelsen till stor del innefattar reflektion om både egna och andras inre mentala tillstånd. Vi vill dock betona att vi är försiktiga med alla former av uttalanden som kan uppfattas som en kategorisering av dessa individer utifrån deras förmåga till mentalisering. Inom ramen för detta arbete har ingen möjlighet funnits att göra någon sådan kategorisering eftersom vi dels inte har haft tillgång till de instrument som krävs för en mätning av mentaliseringsförmågan (exempelvis Reflective Functioning Scale, se Fonagy, Target, Steel & Steel, 1998), dels för att det heller inte har varit vårt syfte. Sådana studier skulle däremot vara värdefulla.

Vår analys utgör ett sätt att tolka detta material. Genom vårt sätt att betrakta materialet har vi velat fördjupa förståelsen för unga män som har begått sexuella övergrepp som tonåringar. Självklart finns det ytterligare sätt att strukturera och tolka materialet, som gör det möjligt för andra personer att förstå det på ett annat sätt än vad vi har gjort.

Avslutande kommentarer

Sammanfattningsvis pekade vårt resultat på att det konkreta och innehållsfattiga berättandet var framträdande, liksom att fokus tycktes vara på den egna personen. Svårigheter att tänka om egna och andras mentala tillstånd var också genomgående i de unga männen berättelser. Detta tog sig uttryck antingen som en brist i förmågan att mentalisera eller som en anpassningsstrategi där individen tycktes ha valt bort reflektion som ett sätt att distansera sig från traumatiska upplevelser. Vårt resultat betonar vikten av att studera tonåringar som har begått sexuella övergrepp utifrån ett mentaliseringsperspektiv eftersom vi i enighet med Ward, Keenan och Hudson (2000) tycker oss kunna se att utvecklingen av theory of mind/mentaliseringsförmåga är en betydelsefull faktor i sammanhanget. Brister i förmågan till perspektivtagning kan leda till kognitiva förvrängningar av andras uppfattningar. Det kan också leda till intimitetssvårigheter (Ward, Keenan & Hudson, 2000). Att tio år efter övergreppet få ta del av de unga männen egna berättelser om sina uppväxter och om den vändning livet ofta tog i samband med att övergreppen uppdagades upplever vi som värdefullt. Att studera hur de går att förstå utifrån sättet de berättar om sig själva, också hos de som vad känt är inte begick nya övergrepp eller andra brott, är viktigt för att utveckla kunskapen om hur behandlande och stödjande insatser bör utformas. Vi hoppas att detta arbete kan inspirera till vidare studier som fokuserar på anknytningens betydelse för mentaliseringsförmågan hos personer som har begått sexuella övergrepp som tonåringar. Ett förebyggande arbete är oerhört viktigt, dels för att bryta en negativ utveckling som potentiellt kan leda till att sexuella övergrepp begås, men kanske framförallt för att minska det lidande som denna negativa utveckling för med sig både för den som begår ett sexuellt övergrepp och för offret. De unga män som deltog i denna

studie hade nästan alla svåra traumatiska upplevelser med sig både innan övergreppet likväl som efteråt. Resultatet i vårt arbete pekar på vikten av att i behandlingsinsatser försöka hjälpa unga män som har begått sexuella övergrepp som tonåringar att stärka sin känsla av att vara i kontroll över sitt eget liv. Det tycks också vara viktigt att arbeta med individens förmåga att tänka om egna och andras mentala tillstånd, eftersom detta är en förutsättning för att världen ska kunna uppfattas som en förutsägbar och trygg plats. Sådana insatser tänker vi också kan bidra till att öka meningsfullheten i livet och ge en tro på att framtiden är någonting att våga tänka om och hoppas på.

Referenser

- Allen, J. G., Fonagy, P., & Bateman, A. W. (2008). *Mentalizing in clinical practice*. Washington, DC: American Psychiatric Publishing.
- Barbaree, H. L., & Marshall, W. L. (2006). An introduction to the juvenile sex offender. I Barbaree, H. E., & Marshall, W. L. (red.), *The Juvenile Sex Offender* (2:a upplagan) (ss. 58-76). New York: Guilford Press.
- Billström, S. (2012). Mentaliseringsteori och symbolisering. *Mellanrummet, nordisk tidskrift för barn- och ungdomspsykoterapi*, 26, 46-50.
- Blagden, N., Winder, B., Gregson, M., Thorne, K. (2014). Making sense of denial in sexual offenders: a qualitative phenomenological and repertory grid analysis. *Journal of Interpersonal Violence*, 29, 1698-1731.
- Boyd, N. J., Hagan, M., & Cho, M. E. (2000). Characteristics of adolescent sex offenders: a review of research. *Aggression and Violent Behavior* 5, 137-146
- Bouchard, M-A., Lecours, S., Trambly, L-M., Target, M., Fonagy, P., Schachter, A., & Stein, H. (2008). Mentalization in adult attachment narratives: reflective functioning, mental states, and affect elaboration compared. *Psychoanalytic Psychology*, 25, 45-66. doi:10.1037/0736-9735.25.1.47.
- Braun, V., & Clark, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101.
- Broberg, A., Granqvist, P., Ivarsson, T., & Risholm Mothander, P. (2006). *Anknytningsteori: betydelsen av nära känslomässiga relationer*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Broberg, A., Ivarsson, T. & Hinde, M., (1996). *Anknytningsintervjun: En metod för att studera vuxnas mentala representationer av sina barndomsfarenheter*. Rapport från Psykologiska Institutionen, Göteborgs Universitet.
- Brottsförebyggande rådet. Sveriges officiella statistik. (2014) *Anmälda brott. Slutgiltig statistik för 2014*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2012). Brottsutvecklingen i Sverige 2008-2011. *Rapport 2012:13*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Burack, J.A., Flanagan, T., Peled, T., Sutton, H. M., Zygmuntowicz, C. & Manly, J. T. (2006). Social perspective-taking skills in maltreated children and adolescents. *Developmental Psychology* 42, 207-217. doi:10.1037/0012-1649.42.2.207.
- Byrne, G., Bogue, J., Egan, R., & Lonergan, E. (2014). "Identifying and describing emotions": Measuring the effectiveness of a brief alexithymia-specific, intervention for a sex offender population. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment* 1-21. doi:10.1177/1079063214558940.

- Castellino, N., Bosco, F. M., Marshall, W. L., Marshall, L. E., & Veglia, F. (2011). Mindreading abilities in sexual offenders: An analysis of theory of mind processes. *Consciousness and Cognition* 20, 1612-1624.
- Elsegood, K. J., & Duff, S. C. (2010). Theory of mind in men who have sexually offended against children: a U.K. comparison study between child sex offenders and nonoffender controls. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 22, 112-131. doi:10.1177/1079063209359926.
- Fonagy, P. (2001). *Anknytningsteori och psykoanalys*. Stockholm: Liber AB.
- Fonagy, P., & Target, M. (1997). Attachment and reflective function: Their role in self-organization. *Development and Psychopathology*, 9, 679-700.
- Fonagy, P., Target, M., Steele, H., & Steele, M. (1998). *Reflective Functioning Manual, Version 5.0, for Application to Adult Attachment Interviews*. London: University College London.
- Gerge, A. (red). (2013). *Vad har du varit med om? PTSD och dissociation hos barn och unga*. Stockholm: Insidan förlag.
- Gerge, A. (2010). *Psykoterapi vid dissociativa störningar*. Stockholm: Insidan förlag.
- Grabell, A., & Knight, R. A. (2009). Examining childhood abuse patterns and sensitive periods in juvenile sexual offenders. *Sexual Abuse: A Journal Research and Treatment*, 21, 208-222. doi:10.1177/1079063209333133.
- Hansen, B. R. (2012). *I dialog med barnet. Intersubjektivitet i utveckling og i psykoterapi*. Oslo: Gyldendal.
- Hudson, S. M., & Ward, T. (2000). Interpersonal competency in sex offenders. *Behavior Modification*, 24, 494-527.
- Havnesköld, L., & Risholm Mothander, P. (2002). *Utvecklingspsykologi: Psykodynamisk teori i nya perspektiv. (2:a upplagan)*. Stockholm: Liber AB.
- Keenan, T., & Ward, T. (2000). A theory of mind perspective on cognitive, affective, and intimacy deficits in child sexual offenders. *Sexual abuse: A Journal of Research and Treatment*, 12, 49-60.
- Keogh, T. (2012). *The internal world of the juvenile sex offender: through a glass darkly then face to face*. Karnac Books.
- Laub, (2013). Traumatic shutdown of narrative and symbolization. *Contemporary Psychoanalysis* 41, 307-326. doi:10.1080/00107530.2005.10745863.
- Lussier, P. & Blokland, A. (2014). The adolescence-adulthood transition and Robins's continuity paradox: Criminal career patterns of juvenile and adult sex offenders in a prospective longitudinal birth cohort study. *Journal of Criminal Justice* 42, 153-163.
- Moriarty, N., Stough, C., Tidmarsh, P., Eger, D., & Dennison, S. (2001). Deficits in emotional intelligence underlying adolescent sex offending. *Journal of Adolescence* 2001, 24, 743-751. doi:10.1006/jado.2001.0441.
- Nyman, A., Risberg, O., & Svensson, B. (2001). *Unga förövare: sexuella övergrepp och behandling*. Stockholm: Rädda barnen.
- Rich, P. (2006). *Attachment and sexual offending. Understanding and applying attachment theory to the treatment of juvenile sexual offenders*. West Sussex: John Wiley & Sons Ltd.
- Rydén, G., & Wallroth, P. (2010). *Mentalisering: Att leka med verkligheten*. Stockholm: Natur och Kultur.

- Schultz, K. (2008). *Shame and guilt: Narratives during group psychotherapy told by child molesters*. Opublicerad psykologexamensarbete, Göteborgs Universitet: Psykologiska institutionen, Göteborg.
- Seto, M., & Lalumière, M. L. (2010). What is so special about male adolescent sexual offending? A review and test of explanations through meta-analysis. *Psychological Bulletin*, *136*, 526-575. doi:10.1037/a0019700.
- Socialstyrelsen. (2013-11-1). *Barn som far illa eller riskerar att fara illa: En vägledning för hälso- och sjukvården samt tandvården gällande anmälningskyldighet och ansvar*. Västerås: Edita Västra Aros, Socialstyrelsen.
- Smith, H., Israel, E. (1987). Sibling incest: A study of the dynamics of 25 cases. *Child Abuse & Neglect*, *11*, 101-108.
- Stålheim, J., Tiderfors, I., & Fahlke, C. (2014). Mentalization and affect regulation reflected in interviews with men diagnosed with psychosis and substance abuse. *Mental Health and Substance Use*, *7:4*, 461-472. doi:10.1080/17523281.2014.939219.
- Tiderfors, I. (2010). "Det känns som jag inte har haft nåt riktigt liv än". *Fyrtiofem tonårspojkar som har begått sexuella övergrepp* (Forskningsrapport 2010:1). Stockholm: Statens institutionsstyrelse SIS.
- Ward, T. (2009). The extended mind theory of cognitive distortions in sex offenders. *Journal of Sexual Aggression*, *15*, 247-259. doi:10.1080/13552600903263087.
- Ward, T., Keenan, T., & Hudson, S. M. (2000). Understanding cognitive, affective, and intimacy deficits in sexual offenders: a developmental perspective. *Aggression and violent behavior* *5*, 41-62.
- Wennerberg, T. (2013). *Själv och tillsammans. Om anknytning och identitet i relationer*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Wood, E., & Riggs, S. (2009). Adult attachment, cognitive distortions, and views of self, others, and the future among child molesters. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment* *21*, 375-390. doi:10.1177/1079063209340142.
- Worling, J. R. (1995). Adolescent sibling-incest offenders: differences in family and individual functioning when compared to adolescent nonsibling sex offenders. *Child Abuse & Neglect* *19*, 633-643.